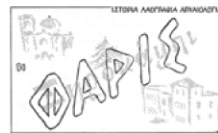

Το Ξηροκάμπι
Περίοδος Α΄ 1966-1977

Η ΦΑΡΙΣ
Περίοδος Β΄ 1979-1981
Περίοδος Γ΄ 1992-2001
Περίοδος Δ΄ 2002-

ΙΔΡΥΘΗΚΕ ΑΠΟ ΤΟ ΣΥΛΛΟΓΟ ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΦΑΡΙΔΟΣ
ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΥΠΟ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΑΣΤΙΚΗ ΜΗ ΚΕΡΔΟΣΚΟΠΙΚΗ
ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΞΗΡΟΚΑΜΠΙΟΥ ΔΗΜΟΥ ΣΠΑΡΤΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΧΩΡΩΝ με το διακριτικό
τίτλο «ΕΡΑΣΙΝΟΣ Α.ΜΗ.Κ.Ε.», που εδρεύει στο Ξηροκάμπι και εκπροσωπείται νόμιμα.
Συντακτική επιτροπή: Γεώργ. Θ. Καλκάνης, Θεόδ. Σ. Κατσουλάκος, Παναγ. Η. Κομνηνός
Επιμελητής έκδοσης: Δημ. Θ. Κατσουλάκος, Συρακουσών 101, Αθήνα, τηλ. 210 2515864
Ταμίας: Ιωάννης Παν. Κονίδης, Ξηροκάμπι, τηλ.: 27310 35029
Όλα τα τεύχη / φύλλα έχουν αναρτηθεί ψηφιοποιημένα στον διαδικτυακό τόπο:
<http://micro-kosmos.uoa.gr> (→ η Φάρης)

Περιεχόμενα :

<i>Παναγιώτη Η. Κομνηνού, «Η σημαία της κορυφής του λόφου» και «μικρές τοπικές ιστορικές αναδρομές».....</i>	3
<i>Ευστρατίου Α. Σολωμού, Το «Πάτερ ημών» και το «Πιστεύω».....</i>	7
<i>Δημητρίου Γ. Σταθάκου, Ο παππούς μου.....</i>	8
<i>Μαριάννας Γ. Λάτση, Η καμπάνα του Προφήτη Ηλία της Κουμουστάς.....</i>	9
<i>Γεωργίου Θεοφ. Καλκάνη, Ο Τζίμης ο Τίγρης και ο Σαμψών στο Ξηροκάμπι</i>	10
<i>Ιωάννας Εξαρχάκου – Ρηγάκου, Επιστροφή στις ρίζες.....</i>	12
<i>Δημητρίου Γ. Πρέβα, Το ασβεστοκάμινο</i>	13
<i>Μαρίας Γ. Δούσμανη, Ιστορία γραμμένη με αίμα</i>	13
<i>Η. Γ. Μ., Ευρώτας – Ακρίτας</i>	16
<i>Ποταμίτη, Τα Μπουτσελιάνικα</i>	18
<i>Εκ της Φάριδος, Μια διάκριση για το Ξηροκάμπι</i>	18
<i>Βασίλη Η. Χριστόπουλου, Ένα παράδειγμα προς μίμηση.....</i>	19
<i>Μίμη Σ. Κουμουτσίδα, Δώδεκα χρόνους στο στρατό</i>	20
<i>Ιωάννη Γ. Παρηγόρη, Καλοκαιρινές εκδηλώσεις του Παιδαγωγικού Φιλότεχνου Όμιλου Φάριδος.....</i>	22
<i>Τάσου Δ. Βολτή, Λιονίτσα Σταθάκου. Το χρονικό μιας μανιάτισσας ηρωίδας του 1821 ...</i>	23
<i>Νίκου Π. Σταρόγιαννη, Ευαγγέλου Μ. Τσαπόγα, Η.Γ.Α., Σύμμικτα.....</i>	25
<i>Δ.Θ.Κ., Κ.Μ.Κ., Η.Γ.Α., Της αγοράς.....</i>	26
<i>Συνδρομές</i>	26
<i>Παναγιώτας Λαμπριανάκου – Βορβή, Στον Παναγιώτη κυνηγό (II)</i>	27
<i>Ντίνας Κρητικού – Στρατηγέα, Στη μνήμη του Σπύρου Ν. Μανωλάκου</i>	28
<i>Βιβής Ξ. Κωτσιοποπούλου, Πένθη – Πέτρος Σ. Κωστάκος (1976-2013)</i>	29
<i>Βιβής Ξ. Κωτσιοποπούλου, Τα νέα μας</i>	31

Εξόφυλλο: Ο Άγιος Γεώργιος Ξηροκαμπίου

Παναγιώτη Η. Κομνηνού
**«Η σημαία της κορυφής του λόφου» και
«μικρές τοπικές ιστορικές αναδρομές»**

Ο μικρός λόφος, που υψώνεται ακριβώς πάνω από το υπαίθριο αμφιθέατρο Ξηροκαμπίου, από παλιά λεγόταν «Τσιρίδι». Από το επώνυμο Τζιρίδης κάποιου παλιού κτήτορος. Και σήμερα με το όνομα αυτό είναι γνωστός, σε όσους έχουν γνώση των τοπωνυμίων της ευρύτερης περιοχής Ξηροκαμπίου.

Το ύψος του, με αρχή το χώρο του αμφιθεάτρου, πρέπει να κυμαίνεται γύρω στα 100 μ. Από μακριά το σχήμα του διακρίνεται καθαρά τριγωνικό, κάτι σαν μικρογραφία της μεγάλης κορυφής του Ταυγέτου, της γνωστής κατά την αρχαιότητα ως Ταλετόν.

Το Τσιρίδι είναι βαθός σχετικά λόφος και, αν κρίνουμε από τα φυόμενα σε κάποιες από τις πλευρές του ήμερα ελαιόδενδρα, τις πέτρινες αναβαθμίδες και κυρίως από τις υπάρχουσες δύο ερειπωμένες οικίες – μία στο μέσον περίπου της ανατολικής του πλευράς και μία στην κορυφή, σίγουρα από παλιά θα αποτελούσε στο σύνολό του ιδιωτική ιδιοκτησία.

Ο λόφος τούτος λόγω της θέσης του αλλά και της μορφολογίας του εδάφους του ανέκαθεν συνιστούσε ξεχωριστής τοπικής σημασίας θέση.

Η νότια πλευρά του είναι η απόκρημνη πλευρά της εισόδου στο φαράγγι του Ανακώλου της Ρασίνας. Ενώ από την ανατολική πλευρά του γινόταν η άνοδος προς την κορυφή του, απ' όπου ακολούθως γινόταν δυνατή και η πρόσβαση σε δύσβατο μονοπάτι, που οδηγούσε προς τον αμέσως υπερκείμενο ορεινό όγκο, τον γνωστόν ως Καστράκι. Το Καστράκι βρίσκεται περίπου στο ίδιο ύψος με τον ακριβώς απέναντι αριστερά έτερο ορεινό όγκο, στην άλλη πλευρά της Ρασίνας, τον γνωστό ως Ψηλά Λιθάρια, του οποίου η βόρεια πλευρά αποτελεί την νότια εξ ίσου απόκρημνη πλευρά του φαραγγιού του Ανακώλου της Ρασίνας.

Επίσης, από το κάτω μέρος της βόρειας πλευράς του ίδιου λόφου ξεκινούσε το παλιό, ημιονικό, λιθόστρωτο σε πολλά τμήματά του, μονοπάτι – τμήματα της λιθόστρωσης αυτής σώζονται και σήμερα στη θέση Κακιά Σκάλα – που διερχόμενο εγγύτατα από τη βόρεια πλευρά της κορυφής Καστράκι, συνέχιζε προς την περιοχή των Χειμαδιών και από εκεί, μέσω της περιοχής της Σκούντρας, οδηγούσε προς την Κουμουστά και τη συνεχόμενη αυτής ευρύτερη περιοχή του Ταυγέτου, όπου τα μεγάλα δάση και τα πολλά νερά, ενώ σε κάποιο σημείο της παρέκαμπτε προς τα Βασιδικάλωνα και ακολούθως προς την κάτωθι τούτων κοιλάδα της Μπαρμπανίτσας. Ο δρόμος αυτός, που κατά μήκος της Ρασίνας από τη Σκούντρα και πάνω κατέληγε στο ύστερο γεφύρι Πετροκαμάρας, από παλιά ήταν γνωστός με την ονομασία Χαλασμένη Στράτα. Τμήμα αυτής σώζεται κατά μήκος της βόρειας όχθης της Ρασίνας εγγύτατα στο γεφύρι.

Ας σημειωθεί πως η αξιοποίηση των νερών του Ταυγέτου προς όφελος των κατοίκων του κάμπου είχε αρχίσει από την απώτερη αρχαιότητα, αν κρίνουμε από την ύπαρξη του αρχαίου αυλακιού στα απόκρημνα τοιχώματα του φαραγγιού της Ρασίνας, του γνωστού ως Διαβολαύλακου.

Στα νεότερα χρόνια η συγκέντρωση και η μεταφορά των νερών για άρδευση του κάμπου ξεκίνησε σταδιακά στις αρχές του προηγούμενου αιώνα και το νερό μεταφερόταν στον κάμπο μέσω της περιοχής Μπαρμπανίτσα - μικρά τμήματα του παλιού χωμάτινου αυλακιού σώζονται ακόμη.

Αργότερα, πριν από την περίοδο της Κατοχής και ακολούθως αμέσως μετά, άρχισε και σταδιακά ολοκληρώθηκε με προσωπική εργασία και εισφορές των κατοίκων του Ξηροκαμπίου η κατασκευή του τωρινού αυλακιού του ΤΟΕΒ [κατά την άποψη του γράφοντος πάνω στα ίχνη του αρχαίου αυλακιού, του Διαβολαύλακου, που άρχιζε από κάποιο σημείο στην περιοχή της Σκούντρας ή και λίγο πιο πάνω στη θέση όπου το γεφύρι της Πετροκαμάρας και κατέληγε κάπου κοντά στην παλιά δεξαμενή].

Πριν από το τέλος του πιο προηγούμενου αιώνα είχε προηγηθεί και η προσπάθεια για συγκέντρωση και μεταφορά του νερού για ύδρευση του χωριού μας, που μέχρι τότε οι ανάγκες των κατοίκων εξυπηρετούντο αποκλειστικά από πέντε πηγάδια. Σήμερα υπάρχουν και προστατεύονται ως τοπικά μνημεία τα δύο απ' αυτά. Τα άλλα τρία δυστυχώς έχουν από χρόνια πριν επιχωθεί.

Η ιστορική αυτή προσπάθεια ξεκίνησε από την πηγή του Ανακώλου. Σώζεται ακόμη σε άριστη κατάσταση το πέτρινο γεφύρι από το οποίο διερχόταν αρχικά ο πήλινος από κορασάνι αγωγός μεταφοράς νερού, που κατέληγε κάπου κοντά στο κτίριο του Γυμνασίου. Ο πήλινος αυτός αγωγός αντικαταστάθηκε κατά το 1880 περίπου με σιδερένιο, γιατί θεωρήθηκε υγειονομικά ανασφαλής.

Αργότερα, από το 1935 και μέχρι το 1950 περίπου, προστέθηκαν διαδοχικά τα νερά από τις μικρές πηγές Σωτηρίτσα, Γουδένα και Πηγαδούλια, οπότε κατασκευάστηκε αρχικά η πρώτη μικρή δεξαμενή και ακολούθως η συνεχόμενη δεύτερη, η οροφή των οποίων σήμερα αποτελεί τη σκηνή του αμφιθεάτρου.

Η μικρή όμως ποσότητα των νερών των πηγών τούτων δεν αρκούσε για την ύδρευση όλου του χωριού παρά μόνο για εξυπηρέτηση 10 – 15 βρυσών, που υπήρχαν διάσπαρτες στον οικισμό και μόνο για λίγες ώρες την ημέρα.

Μεταξύ των ετών 1960 – 1970 το πρόβλημα της ανεπάρκειας ποσίμου ύδατος λύθηκε με την εκτέλεση του μεγάλου έργου της μεταφοράς των άφθονων νερών της πηγής Ταράϊλα της Κουμουστάς και αργότερα της μεταφοράς των νερών της Κρύας Βρύσης, οπότε κατασκευάστηκε και η μεγαλύτερη δεξαμενή πάνω από το αμφιθέατρο.

Για το μεγάλο έργο αντικατάστασης του δικτύου ύδρευσης ολόκληρου του χωριού και των γύρω οικισμών, καθώς και της μεταξύ των ετών 2002 – 2006 νέας δεξαμενής στην Μπαρμπανίτσα θα αναφερθούμε σε άλλο σημείωμά μας.

Επίσης, καταθέτουμε την άποψη πως ο αρχικός ημιονικός δρόμος προς την Κουμουστά μέσω του φαραγγιού στη θέση Ανάκωλο διανοίχτηκε από τους Ενετούς, μάλλον κατά την Α΄ περίοδο της Ενετοκρατίας (1463 - 1540) για στρατιωτικούς λόγους, στα κάθετα πέτρινα τοιχώματα του φαραγγιού κατά μήκος του ποταμιού Ρασίνα, που μέχρι τότε δεν επέτρεπαν τη διέλευση ανθρώπων και ζώων.

Λόγοι που συνηγορούν προς τούτο, εκτός της μορφολογίας των πέτρινων τοιχωμάτων και του τρόπου κοπής τούτων, είναι: α) το Καταφύγκι του Ανακώλου, β) τα παλιά – μη υπάρχοντα πλέον – ενετικά σύμβολα στα πέτρινα τοιχώματα της διαδρομής (το ένα στη θέση Λαγάνα, στη β στροφή πιο πάνω από το αμφιθέατρο – που ονομάστηκε έτσι από το υπάρχον μέχρι την διαπλάτυνση του αρχικού ημιονικού δρόμου στρογγυλό μεγάλο κεκοσμημένο πέτρινο ενετικό σύμβολο) και γ) κυρίως τα δύο πέτρινα ενετικά γεφύρια, που ταυτόχρονα με την διάνοιξη του δρόμου στα πέτρινα τοιχώματα, κατέστησαν δυνατή την μέχρι τότε αδύνατη διάβαση στην άλλη όχθη του ποταμιού.

Το πρώτο απ' αυτά τα γεφύρια εξακολουθεί να υπάρχει δίπλα στο σημερινό τσιμεντένιο γεφύρι στο τέλος της διαδρομής του Ανακώλου κοντά στον παλιό

καταρράκτη. Και το δεύτερο στη θέση Πετροκαμάρα, πιο κάτω από τον οικισμό της Κουμουστάς, στο τέλος της διαδρομής μέσω Σκούντρας, το οποίο όμως τον Νοέμβριο του 2005 παρασύρθηκε και καταστράφηκε ολοσχερώς από την πρωτοφανή κατεβασία της Ρασίνας. Υπάρχει και τρίτο ενετικό – περίτεχνο – άγνωστο στους πολλούς γεφύρι ΝΔ της Κουμουστάς, στη διαδρομή προς τη Γόλα.

Μέχρι το χρόνο κατασκευής της διόδου μέσω του Ανακώλου η πρόσβαση προς την Κουμουστά γινόταν δια της προαναφερθείσης ημιονικής οδού των Χειμαδιών, οπότε το ύψωμα Καστράκι επόπτευε και έλεγχε τη βασική αυτή διαδρομή, η οποία όμως ακολούθως λόγω της διάνοιξης της πρώτης διόδου έπαυσε να έχει ιδιαίτερη αξία και ιδίως στρατιωτική. Κράτησε όμως το ύψωμα τούτο την ονομασία του Καστράκι από το φυλάκιο – μικρό κάστρο – που υπήρχε στην κορυφή του.

Ας επανέλθουμε όμως στον μικρό λόφο, το Τσιρίδι, ο οποίος, εκτός των άλλων, λόγω της μορφολογίας του εδάφους του και της πλαστικότητάς του έχει συνδεθεί με τις παιδικές μνήμες της γενιάς του γράφοντος. Και το ίδιο θα πρέπει να συνέβη και με τις προηγούμενες γενιές.

Για τα παιδιά της ηλικίας μου ήταν ο πρώτος μικρός Ταύγετος που μας συνέπαιρνε. Αλλά και ο πρώτος υψηλός στόχος των παιδικών ανησυχιών μας. Εκεί έγιναν τα πρώτα βουνίσια ανεβάσματα και οι πρώτες παιδικές εξερευνήσεις του κοντινού άγνωστου. Από εκεί η γνώση του φόβου και του κινδύνου από τη θέα των απόκρημνων πλευρών του φαραγγιού. Από εκεί τα βασικά ένστικτά μας άρχιζαν να διαμορφώνονται συνειδησιακά.

Από 'κει για πρώτη φορά είδαμε το χωριό μας από ψηλά και όλο ανεβαίναμε πιο πάνω για να ξεχωρίσει ο καθ' ένας από εμάς και το δικό του σπίτι. Από 'κει όλα φαίνονταν όμορφα και ειρηνικά αλλά και όλα ήταν απόμακρα και μικρά. Και οι άνθρωποι και τα δέντρα και τα σπίτια και οι αλάνες άλλαζαν διαστάσεις όσο ψηλότερα ανεβαίναμε. Πρώτα δειλά δείγματα της μορφοποιούμενης αντίληψης τόσο του εσωτερικού όσο και του εξωτερικού μας μικρόκοσμου.

Από το μικρό Τσιρίδι μάθαμε πράγματα και αποκτήσαμε γνώσεις που κανείς ποτέ δεν μας είχε μιλήσει, ούτε στο σχολείο οι δάσκαλοι ούτε στο σπίτι οι δικοί μας. Δεν ξέραμε πώς να τα πούμε, τα νοιώθαμε όμως μέσα μας. Δεν μας απασχολούσε αν λέγονταν αυτοπεποίθηση, ατομική ευθύνη, αυτοεμπύχωση, εμπειρία, φιλία, φόβος, ομορφιά, συνεργασία. Μας έφτανε που χωρίς να το ξέρουμε είχαμε αρχίσει να γνωρίζουμε και να καταγράφουμε προσωπικά βιώματα και ερεθίσματα πρωτόγνωρα, που οδηγούσαν στη γνώση όχι μόνο του χώρου και του τόπου αλλά και του ίδιου του εαυτού μας.

Τα χρόνια περνούσαν. Ο χρόνος έτρεχε προς τα μπρος. Και μεις ακολουθούσαμε αναζητώντας το καινούριο αρχικά σε κοντινότερους κι ύστερα μακρυνότερους λόφους πιο ψηλούς και πιο επικίνδυνους.

Χωρίς καν να το υπολογίζουμε, σιγά – σιγά μεγαλώναμε. Στην περιέργεια προστέθηκαν και οι ανάγκες της επιβίωσης. Άλλοι τράβηξαν για πιο ψηλά. Άλλοι για πιο μακριά. Καινούριοι δρόμοι άνοιξαν, που συντόμεψαν τις διαδρομές προς το άγνωστο και την βιοτική γνώση.

Τα γνωστά πέτρινα μονοπάτια έπαψαν να χρησιμοποιούνται. Το Τσιρίδι έμεινε πίσω μοναχικό κι έρημο σαν ασήμαντη νομοτέλεια. Αμετακίνητο και απαρέγκλιτο στις δικές του υπαρξιακές εμμονές. Στο δικό του χώρο και χρόνο. Εκεί ακριβώς που το

αφήσαμε, φεύγοντας γι' αλλού. Και ξεχάστηκε. Ακόμη και το όνομά του σε ελάχιστους σήμερα είναι γνωστό.

Και να όμως που καμιά φορά και οι νομοτέλειες αποδεικνύονται ατελείς. Και καμιά φορά συμβαίνει να έχει «ο καιρός γυρίσματα». Και τότε, σαν απ' το πουθενά και το τίποτα, θυμόμαστε ό,τι είχαμε ξεχάσει. Βρίσκουμε ό,τι είχαμε χάσει. Αναθεωρούμε ό,τι είχαμε πιστέψει.

Και ξαφνικά κάπως έτσι. Δίχως καν να έχει προηγηθεί κάποιος αναπλασιακός σχεδιασμός. Χωρίς την έγκριση κάποιας άνωθεν αρχής. Χωρίς καμιά από εκείνες τις μακρόσυρτες περιβαλλοντικές μελέτες. Χωρίς οι νέες γενιές να γνωρίζουν ακόμη και το όνομά του. Να 'τος πάλι μπροστά μας ο μικρός λόφος, το Τσιρίδι. Με τα παλιά χνάρια ανεξίτηλα χαραγμένα στις ίδιες πέτρινες στράτες και τα μονοπάτια. Με την ίδια μορφή και τις ίδιες αντοχές στο χρόνο. Μακρόθυμος για την πρόσκαιρη λήθη αλλά και προσιτός, πρόσφορος και ελκυστικός. Στον ίδιο χώρο αλλά σε διαφορετικό χρόνο για νέες, αυτή τη φορά όχι μόνο εδαφικές αλλά και πνευματικές εξερευνήσεις, προκλήσεις και αναζητήσεις.

Και να ξαφνικά. Στα πόδια του λόφου να συμβαίνουν πρωτόγνωρα πράγματα. Και να. Ένα υπαίθριο πέτρινο αμφιθέατρο, όπου πάνω στο στέρεο και ασφαλές της πέτρας του λόφου ισορροπεί το ανθρώπινο πνεύμα και οδεύει σε πνευματικά μονοπάτια, που από διαφορετικά περάσματα οδηγούν σε νοητική αναρρίχηση και ψυχική ανάταση.

Δεν είναι πλέον ανάγκη να ανεβεί κανείς μέχρι την κορυφή του λόφου για να δει τον κόσμο. Από εδώ το πνεύμα ανάλαφρο ανεβαίνει προς τα πάνω από μόνο του και ορά τα πάντα. Και όλα γίνονται κατανοητά. Όπως ο καθ' ένας τα νοιώθει και ίσως όπως τα θέλει. Και με λίγο κόπο μπορεί ακόμη να φαίνονται και όπως είναι, πραγματικά.

Για τους μνημένους όμως είναι και κάτι παραπάνω. Είναι γύρισμα της μνήμης στα χρόνια της παιδικής μας αθωότητας. Είναι ακόμη και νοητό συναπάντημα με ξεχασμένες μορφές και ακούσματα ήχων μακρινών, των όσων πέρασαν πριν από τα παλιά μονοπάτια των χαραγμένων διαδρομών του μικρού λόφου. Είναι κάλεσμα κι αντάμωμα ζώντων και απόντων.

Η τεράστια όμως ελληνική σημαία ακριβώς στην κορυφή του ίδιου λόφου και το φως της νύχτας που εκπέμπεται από ένα μικρό φωτοβολταϊκό τοποθετημένο στο ίδιο μέρος δίπλα στον πανύψηλο ιστό της, που πρόσφατα ο ιδιοκτήτης του λόφου τοποθέτησε, τι μπορεί να σημαίνουν και τι να συμβολίζουν;

Είναι η σημαία ένας συμβολισμός ανανέωσης της πίστης στα εθνικά σύμβολα και ηχηρή υπόμνηση της διαχρονικότητάς τους; Μήπως η σημαία μέσα από την οικειοποίηση του χτες συμβολίζει και το όλον του τωρινού χώρου και τόπου και εκεί στοχεύει η ανάρτησή της; Είναι μια εμφανώς διακριτική εκδήλωση μιας όποιας εθνικοκεντρικής προδιάθεσης ή μήπως μία τολμηρή έκφανση ενός καταπιεσμένου πατριωτισμού;

Μήπως είναι μια κραυγή αγωνίας στη σιωπή μιας ένοχης εθνικής αδιαφορίας; Είναι η άρνηση στην υποταγή σε μία προγραμμαμένη επίπεδη ομοιότητα, όπως κάποιοι φοβούνται, ή μήπως είναι η συμβολική αποδοχή της ιδιαιτερότητας στη συμμετοχική ολότητα των νέων υπερεθνικών προοπτικών που έρχονται από το μέλλον;

Και 'κείνο το φως το ιλαρό μέσα στη νύχτα της κορυφής του λόφου, που διακριτικά φωτίζει το απτό της πέτρας; Να είναι τάχα ταπεινή δέηση στις μνήμες των

«Πατέρων Πάντων Ημών» και όσων στάθηκαν ή πέρασαν από εκεί; Είναι κάποιο φωτεινό σημάδι που δείχνει κάτι ξεχωριστό και αναδεικνύει κάποιο καινούριο που παραπέμπει στο «αναγκαίον» της αυτοτέλειας και της αυτάρκειας ως αρετών στη χαλεπότητα των καιρών;

Μήπως καίει μόνο για να θυμίζει το αέναο του χρόνου στις εναλλακτικές εκδοχές του φωτός και του σκοταδιού και στην αλληλουχία της μέρας και της νύχτας και κατ' επέκταση στις «απείρωσ παρόμοιες» εξωτερικές φυσικές αντιθέσεις και εσωτερικές πνευματικές συνθέσεις;

Ο μικρός λόφος είναι πάντα εκεί. Στα σκαλιά του θεάτρου και στην ελληνική σημαία της κορυφής. Παραμένει αμετακίνητος πάντα στην ίδια θέση. Σε αναμονή όσων μπορούν να γυροφέρνουν στο χρόνο. Σταθερά συμβολίζοντας όχι μόνο τις μεταλλαγές του χώρου στο χρόνο αλλά και πιο πέρα τις εναλλαγές του χρόνου στο χώρο.

Αν δεν υπήρχε το αμφιθέατρο. Αν δεν είχε τοποθετηθεί η σημαία της κορυφής. Αν δεν έφεγγε το μικρό φωτοβολταϊκό, ίσως κανείς να μην πρόσεχε τον μικρό ξεχασμένο λόφο της νέας και παλιάς δεξαμενής. Του πρώτου πήλινου αγωγού μεταφοράς πόσιμου νερού. Του νέου δρόμου προς την Κουμουστά. Της Χαλασμένης Στράτας. Το Καστράκι ίσως ξεχνιόταν. Το ίδιο και τα ενετικά γεφύρια και περάσματα. Και η Κακιά Σκάλα και τα Βασιλικάλωνα.

Πάνω στο μικρό λόφο παραμένουν ανεξίτηλα χαραγμένες οι διαδρομές προς τα επάνω, που αρχίζουν από τα κάτω του τόπου και του νου. Από εκεί για μας οι παλιές και για τους επερχόμενους οι νέες αφετηρίες προς το Ταλετόν των τολμηρών. Οι γνώριμες αλλά και οι συμβολικές στράτες απογείωσης στο άγνωστο αλλά και για πολλούς της επιστροφής στο γνώριμο.

Το Τσιρίδι. Των ταξιδευτών της τοπικής ιστορίας. Ο μικρός ταπεινός λόφος των παιδικών μας αναρριχήσεων. Και των διαχρονικών προκλήσεων. Και της ισορροπίας στα περάσματα των κάθε είδους διαδρομών. Θα εξακολουθήσει να ακουμπάει στις αντοχές του χρόνου. Για όσο θα υπάρχει κατανοητός χρόνος. Και για όσο θα υπάρχουν τολμηροί των κάθε είδους προκλητικών προορισμών. Που στοχεύουν όλο και πιο πάνω. Όλο και πιο πέρα. Προς το συμβατό μέλλον. Και ακόμη πιο 'κει. Ως το επιθυμητό του καθ' ενός ολόκληρον.

Ξηροκάμπι, Αύγουστος 2011

Ευστρατίου Α. Σολωμού

Το «Πάτερ ημών» και το «Πιστεύω»

Μια από τις παραδόσεις του χωριού μας –παράδοση που δεν τηρείται πλέον– ήταν η απαγγελία του «Πάτερ ημών» και του «Πιστεύω» από τους μαθητές του Δημοτικού Σχολείου. Κάθε Κυριακή ενώπιον των εκκλησιαζομένων πιστών, αντί του ψάλτη, ένας επιλεγμένος μαθητής απάγγελλε από μνήμης και όρθιος μπροστά στο ιερό την «Κυριακή Προσευχή», ένας άλλος δε το «Σύμβολο της Πίστεως».

Τα περισσότερα παιδιά δεν είχαν δυσκολία με το «Πάτερ ημών» που ήταν πιο βραχύ κείμενο και που είχαμε μάθει να απαγγέλλουμε συχνά και στο σχολείο. Δεν ήταν όμως το ίδιο με το «Πιστεύω», το οποίο με τα δώδεκα άρθρα του ήταν ο εφιάλτης

σχεδόν όλων των μαθητών, ακόμα και των αρίστων. Γι' αυτό το λόγο και οι δάσκαλοι επέλεξαν πάντα έναν από τους καλούς μαθητές. Ήταν ίσως από τις λίγες φορές που οι καλοί μαθητές ζήλευαν εμάς τους υπόλοιπους μέτριους και κακούς μαθητές που δεν είχαν αυτή την υποχρέωση. Ο αγαπητός μου φίλος Γιώργος Θ. Καλκάνης, άριστος μαθητής, μου εκμυστηρεύτηκε πρόσφατα ότι, όταν του ανετέθη η δύσκολη αυτή αποστολή, δεν κοιμήθηκε σχεδόν την προηγούμενη νύχτα και, όταν ήλθε η στιγμή της απαγγελίας, προσποιήθηκε ότι ξεχάστηκε και δεν το απήγγειλε (...). Ευτυχώς που οι εκάστοτε ψάλτες, ως από μηχανής θεός, επενέβαιναν και απήγγειλαν ή αποτελειώναν το κείμενο. Πιθανό και αυτοί κάποτε παιδιά θα είχαν ζήσει αυτόν τον εφιάλτη.

Η μόνη σπάνια εξαίρεση ήταν λίγα παιδιά που είχαν μεγάλη έφεση στα θεία ή των οποίων η πολύ θρησκευόμενη μητέρα τα υποχρέωνε, με συχνές επαναλήψεις, να μαθαίνουν το κείμενο.

Φαίνεται ότι η παράδοση αυτή ήταν παλιά. Πριν έναν σχεδόν αιώνα, ο αείμνηστος πατέρας μου Αλέξανδρος Ε. Σολωμός, άριστος μαθητής με θαυμάσια μνήμη, είχε την ίδια αγωνία. Η παρακάτω προφορική του αναφορά είναι χαρακτηριστική: *... έπρεπε ν' απαγγέλλω το Πιστεύω, κάθε Κυριακή, επειδή ήμουν ο μόνος που κατάφερνε να το κάνει αλάνθαστα. Κάθε φορά αγωνία αλλά και ανακούφιση, όταν στο τέλος άκουγα τον Παπά Ηλία Ματθαίο να ψέλνει το «Στώμεν καλώς, στώμεν μετά φόβου» (δηλαδή με δέος). Δεν καταλάβαινα τι σημαίνει αυτή η φράση και νόμιζα ότι ήταν η επιβράβευση της προσπάθειας μου λέγοντας «Το είπες καλώς, το είπες μετά φόβου». Μια φορά όμως που τα μπέρδεψα, περίμενα την επίπληξη «Δεν το είπες καλώς, δεν το είπες μετά φόβου». Παρ' όλα αυτά και πάλι ο Παπά Ηλίας έψαλε «Το είπες καλώς, το είπες μετά φόβου». Τότε σκέφτηκα ότι μου έκανε χάρη γιατί είμαι ο καλύτερος φίλος του γιου του Παναγιώτη Ματθαίου.*

Δημητρίου Γ. Σταθάκου

Ο παππούς μου

Ο παππούς μου, ο Σωτήρης Σταθάκος, ήταν ψάλτης στον Άγιο Κωνσταντίνο της Κουμουστάς. Μικρό παιδί εγώ τον ακολουθούσα. Εκείνος με έβαζε να καθίσω στο στασίδι που ήταν πίσω του. Έψελνε ωραία ο παππούς μου· χαιρόσουν να τον ακούς, ιδιαίτερα όταν λειτουργούσε ο Ιερόθεος, τελευταίος ηγούμενος της Γόλας και εφημέριος για πολλά χρόνια της Κουμουστάς. Οι φωνές τους συνδυάζονταν πολύ ωραία. Την ψαλτική συνέχισε ο πατέρας μου, έχοντας κι αυτός βοηθηθεί από τον Μελέτιο Βαπασιώτη, ηγούμενο της Ζερμπίτσας, ο οποίος είχε βαφτίσει τον αδερφό μου Σωτήρη. Θυμάμαι μια χαρακτηριστική κίνηση του χεριού του παππού μου να πιάσει το καπελάκι του που είχε αφήσει πίσω του. Τότε καταλάβαινα πως η λειτουργία έφτανε στο τέλος. Χαρούμενος εγώ, άφηνα το στασίδι, έσπευδα να πάρω το ύψωμα και έτρεχα έξω να παίξω με τα άλλα παιδιά. Έχουν περάσει από τότε πολλά χρόνια και, όταν πηγαίνω στην εκκλησία, είτε στο χωριό είτε στις ΗΠΑ, ο νους μου γυρίζει στα περασμένα.

Μαριάννας Γ. Λάτση

Η καμπάνα του Προφήτη Ηλία της Κουμουστάς

19 Ιουλίου 2013, παραμονή του Προφήτη Ηλία και η ώρα του εσπερινού έχει φτάσει. Η ηρεμία της φύσης διακόπτεται από το χαρμόσυνο χτύπημα της καμπάνας που καλεί τους λιγοστούς που βρίσκονται στην όμορφη Κουμουστά να αφήσουν για λίγο τις δουλειές τους και να τρέξουν στην εκκλησία.

Καθισμένη στο πεζούλι της εκκλησίας παρακολουθώ τον ιερέα που χτυπά την καμπάνα. Ξαφνικά μια σκέψη περνά από το μυαλό μου. Άραγε πόσες φορές αυτή η καμπάνα να έχει θυμίσει στους πιστούς το ιερό τους καθήκον; Πόσες γενιές να σημάδεψε με το χαρμόσυνο ή το πένθιμο χτύπημά της.

Την απάντηση μάς τη δίνει η ίδια η καμπάνα. Πάνω της είναι χαραγμένα όλα εκείνα που μαρτυρούν τη χρονολογία κατασκευής, το δημιουργό και τον τόπο καταγωγής. Η έκπληξή μας είναι μεγάλη, η μορφή του πάπα μας οδηγεί στο συμπέρασμα πως η καμπάνα είναι καθολικής προέλευσης. Ακόμα πιο μεγάλη όμως είναι η έκπληξή μας, όταν ανακαλύπτουμε την επιγραφή «OPUS JOANNES CO... VIA TERGESTI 1828». Δημιουργός της είναι ο Ιωάννης στην πόλη της Τεργέστης το έτος 1828. Ποιος θα περίμενε ότι στη δική μας Κουμουστά θα βρίσκαμε μια τέτοια καμπάνα.

Πώς όμως βρέθηκε στον Προφήτη Ηλία; Ίσως κάποιος Κουμουστιώτης να είχε μεταναστεύσει στην Τεργέστη και να έκανε δώρο την καμπάνα, ίσως πάλι να ήταν τάμα κάποιου πιστού. Οι εικασίες πολλές, όμως με τη βοήθεια του καθηγητή κ. Κατσουλάκου Θεόδωρου η άκρη του νήματος βρέθηκε.

Αντλώντας πληροφορίες από το βιβλίο των Θεόδωρου Σ. Κατσουλάκου και Παναγιώτη Χ. Στούμπου, «Η Κουμουστά της Λακεδαίμονος» (Εκδ. Πολιτιστικού Συλλόγου Ξηροκαμπίου, Σπάρτη 2012, σελ. 73), μαθαίνουμε πως η Κουμουστά στη μακραίωνη ιστορία της καταστράφηκε δύο φορές, τη μία από σεισμό και την άλλη από τον αιγύπτιο Ιμπραήμ. Ο Ιμπραήμ στην προσπάθειά του να φτάσει μέσω Ταυγέτου στη Μάνη, πέρασε και από την Κουμουστά. Σύμφωνα με μαρτυρίες τα γυναικόπαιδα για να αποφύγουν τον εχθρό ανέβηκαν στην κορυφογραμμή του Αϊ-Δημήτρη, όπου από εκεί έβλεπαν τους καπνούς που έβγαιναν από το χωριό. Μέσα σε όλη αυτή την καταστροφή φαίνεται πως η καμπάνα του Προφήτη Ηλία δεν γλύτωσε.

Το μοναστήρι της Γόλας και η Κουμουστά είχαν πάντοτε στενές σχέσεις και δεσμούς. Η Μονή είχε βοηθήσει τους Κουμουστιώτες σε δύσκολες στιγμές, κάτι που έκανε και μετά την επέλαση του Ιμπραήμ. Στη μελέτη του Δημήτριου Γ. Κατσαφάνα «Ο κτητορικός Κώδικας της Ι. Μονής Γόλας» (Λακωνικά Σπουδαί, τ.19, 2010, σελ. 266) ανακαλύπτουμε πως το έτος 1828 η Ι.Μ Γόλας διέθεσε 30 γρόσια ως βοήθεια για την αγορά μιας καμπάνας σε εκκλησία της Κουμουστάς. Πιο συγκεκριμένα ο Κώδικας της Γόλας στο πρωτότυπο (σελ. 79), δια χειρός του ηγουμένου Βησσαρίωνα Τεκόση, καταγόμενου από την Κουμουστά, αναφέρει: «Έδωσα εις την εκκλησία της Κουμουστάς βοήθειαν δια μίαν καμπάναν 30». Δίπλα υπάρχει η μονογραφή του, για να φανεί προφανώς, πως η προσφορά έγινε με δική του ευθύνη.

Συνδέοντας λοιπόν τα παραπάνω στοιχεία, οδηγούμαστε στο συμπέρασμα πως η συγκεκριμένη καμπάνα αγοράστηκε από την Ι.Μ. Γόλας και από το 1828 μέχρι σήμερα, κάθε Ιούλιο, συνεχίζει να χτυπά στη μνήμη του Προφήτη Ηλία.

Γεωργίου Θεοφ. Καλκάνη

Ο Τζίμης ο Τίγρης και ο Σαμψών στο Ξηροκάμπι

Ένα φθινοπωρινό απόγευμα μιας Κυριακής του 1965 στην πλατεία του χωριού, κάνοντας αμέτρητες βόλτες με μαθητικές συντροφίες από το –τότε– Φαρμακείο ως τα –τότε– Μυλοβάγενα, παρατηρήσαμε μια ασυνήθιστη κίνηση στο κέντρο της πλατείας. Ένας «παλαιστής» θα δώσει παράσταση. Ο Τζίμης ο Τίγρης. Αρχίσαμε να κάνουμε κύκλο.

Τα απογεύματα της Κυριακής δεν ήταν τα καλύτερα όταν ήμασταν μαθητές τη δεκαετία του 70. Οι αναμεταδόσεις του Φώσκολου και του Γιαννακάκου από τους ποδοσφαιρικούς αγώνες που γινόντουσαν τότε τις Κυριακές και που μας κρατούσαν κολλημένους στα λιγοστά ραδιόφωνα σε καφενειά ή σπίτια –συνήθως σε αυτό του Χαράλαμπου Αραμπατζίδη– μας άφηναν μια πικρή γεύση όταν τελείωναν, αφού σηματοδοτούσαν το τέλος του Σαββατοκύριακου και μας θύμιζαν ξανά το σχολείο στο οποίο έπρεπε να είμαστε το πρωί της Δευτέρας. Μια παράσταση λοιπόν κάποιου παλαιστή ή ταχυδακτυλουργού ή κάποιο άλλο γεγονός στην πλατεία μάς έδινε παράταση.

Οι πιο φημισμένοι παλαιστές ήταν τότε ο Τζίμης ο Τίγρης (ο οποίος αργότερα έγινε και κινηματογραφική ταινία) και ο Σαμψών (ο οποίος απέκτησε το ψευδώνυμο Σαμψών λόγω της ρώμης του και της μακριάς κόμης του). Ήταν παλιοί αθλητές, σωματώδεις και με ιδιαίτερα δυνατά χέρια που οργάνωναν παραστάσεις επίδειξης της ρώμης τους τα Σαββατοκύριακα σε πλατείες των Αθηνών και της επαρχίας. Άνοιγαν στο τσιμεντένιο δάπεδο τα παλιά αθλητικά τους σακίδια και άπλωναν τα όργανα της παράστασης στο κέντρο του κύκλου που σχημάτιζαν οι θεατές. Φορούσαν κοντά εφαρμοστά –τότε της μόδας– παντελονάκια, ψηλά δερμάτινα παπούτσια με κορδόνια που κάλυπταν μέχρι το μέσο της γάμπας τα πόδια τους, πολύχρωμα φανελάκια με το όνομά τους και –απαραίτητα– δερμάτινα περικάρπια στα χέρια τους.

Οι παραστάσεις συνήθως άρχιζαν με ένα λογίδριο του παλαιστή για την αξία του αθλητισμού και την ανυπαρξία υποστήριξης των αθλητών όπως αυτοί από την πολιτεία. Το λογίδριο στόχευε στη συναισθηματική προετοιμασία των θεατών για να συνεισφέρουν στο δίσκο που θα περιέφερε προς το τέλος της παράστασης ο αθλητής.

Τα αθλήματα ήταν λίγο πολύ τα ίδια σε όλες τις παραστάσεις. Ο παλαιστής έσχιζε τα φύλλα μιας τράπουλας με τα χέρια του. Ζητούσε τη βοήθεια μερικών –έξι ή οχτώ– θεατών για να κάνει διελκυστίδα με αυτούς ή ζητούσε από δύο ή τρεις θεατές να κρεμαστούν επάνω του. Ζητούσε να σπάσει κάποιος με μια βαριοπούλα μια μεγάλη πέτρα πάνω στην κοιλιά του ή το κεφάλι του ή να του ρίξει βαριά μυτερά μαχαίρια πάνω στην κοιλιά του. Ακόμη, ζητούσε να δέσουν με ένα χοντρό σχοινί τα χέρια του στο σώμα του και, αφού, δεμένος, περιέφερε το δίσκο για τα νομίσματα των θεατών, λυνόταν μόνος του.

Ο Τζίμης ο Τίγρης εκείνο το κυριακάτικο απόγευμα στο Ξηροκάμπι, αφού περίμενε να συγκεντρωθεί κόσμος, ξεκίνησε με το απαραίτητο λογίδριο, έκανε με επιτυχία όλο το καθιερωμένο πρόγραμμα των αθλημάτων και, τέλος, ζήτησε από τους θεατές να τον δέσουν. Βγήκαν δυο αδέρφια από τα Ανώγεια με επώνυμο –νομίζω– Λαμπράκος που, όπως έλεγαν οι διπλανοί μας, είχαν τρακτέρ και ήξεραν πώς να δένουν (...) Αρχισαν να δένουν τον Τζίμη τον Τίγρη σύμφωνα με τις οδηγίες του. Μπορούσαν να δέσουν τα χέρια του πάνω στο σώμα του, αλλά δεν έπρεπε να περάσουν το σχοινί ανάμεσα στα πόδια του. Όμως, σύμφωνα με την πρακτική όλων των παλαιστών, ο παλαιστής κατά τη διάρκεια του δεσίματος έπρεπε να έχει φουσκώσει τα πνευμόνια του και να κρατά τα χέρια του όχι σφιχτά κοντά στο σώμα του, ώστε το σχοινί να είναι χαλαρό όταν αποφάσιζε να λυθεί. Ο Τζίμης ο Τίγρης, μιλώντας συνεχώς, δεν πρόσεξε εκείνο το απόγευμα ότι το σχοινί δέθηκε γύρω από το σώμα και τα χέρια του σφιχτά. Μάλιστα, καθώς περιέφερε δεμένος το δίσκο, το σώμα και τα χέρια του είχαν αρχίσει να μελανιάζουν. Όταν αποφάσισε να λυθεί, το σχοινί δε χαλάρωνε, παρόλο που προσπαθούσε με διάφορα τινάγματα του σώματος για αρκετή ώρα, συνεχίζοντας να μιλά. Κάποια στιγμή οι θεατές βαρέθηκαν, αφού άρχισε και να βραδιάζει και συνέχισαν τις βόλτες τους. Όπως και εμείς.

Πολύ αργότερα θυμηθήκαμε τον Τζίμη. Εξακολουθούσε να προσπαθεί να λυθεί ξαπλωμένος μπροστά στις καμάρες του Τεκόση και αρνούμενος να δεχθεί βοήθεια, αν και κατάμαυρος πια. Από πάνω του στεκόταν ο μπαρμπα-Νίκος ο Μαρτίνης –ένας γλυκύτατος καλός άνθρωπος που τότε θυμάμαι ότι ήταν και επίτροπος της Αγια-Τριάδας– με ένα γιαουρτάκι στο χέρι και του έλεγε: «Άσε με να σε λύσω καλέ μου άνθρωπε, για να πάω ήσυχος στο σπίτι μου ... ». Δεν ξέρω τι απέγινε εκείνο το βράδυ ο Τζίμης ο Τίγρης, αν τον έλυσε κάποιος ή αν λύθηκε μόνος του και τότε ...

Ακριβώς το μεθεπόμενο κυριακάτικο απόγευμα εμφανίστηκε ο άλλος γνωστός παλαιστής ο Σαμψών με τα μακριά πλούσια μαλλιά του. Ο κόσμος που συγκεντρώθηκε ήταν πολύ περισσότερος γιατί, όπως σχολιάζαμε, «θα σπάζαμε πλάκα πάλι». Η παράσταση και του Σαμψών εξελίχθηκε επίσης κανονικά και έφθασε η στιγμή που ζήτησε να τον δέσουν. Όλοι στράφηκαν και αναζήτησαν τους αδελφούς Λαμπράκους. Αυτοί βγήκαν από τον κύκλο των θεατών με σιγουριά και στιλ –με τα τσιγάρα στα χέρια, όπως συνηθίζοταν...– και τον έδεσαν, ενώ οι θεατές χαμογελούσαμε με σημασία. Αφού ο Σαμψών περιέφερε επίσης το δίσκο, λύθηκε με δύο τρία τινάγματα του σώματός του ...

Μετά από χρόνια, όταν ήμουν φοιτητής στην Αθήνα, κάθε Κυριακή απόγευμα περνούσα μπροστά από το ιστορικό Δημαρχείο της πόλης στην πλατεία Κοτζιά, αφού είχα ένα «διαίτητο» μάθημα στην περιοχή. Πολλές φορές ένας από τους δύο παλαιστές έστηνε παράσταση σε εκείνη την πλατεία εκείνη την ώρα. Αν και περισσότερο κόσμο συγκέντρωνε ο Σαμψών, εγώ προτιμούσα τον Τζίμη τον Τίγρη ...

Ιωάννας Εξαρχάκου – Ρηγάκου

Επιστροφή στις ρίζες

Στις 14-07-2013 είχαμε στο χωριό μας στους Γοράνους μια απρόσμενη και ευχάριστη επίσκεψη. Μας επισκέφθηκαν πολλοί κάτοικοι (γύρω στους 50) του χωριού Λαμπόκαμπος του τέως Δήμου Ζάρακος. Ο αγαπητός και δραστήριος πρόεδρος του Πολιτιστικού Συλλόγου Λαμπόκαμπου κ. Βασίλειος Δούκας σχεδίασε και πραγματοποίησε αυτήν την εκδρομή, επίσκεψη στα πάτρια εδάφη. Παρακολούθησαν όλοι τη Θεία Λειτουργία στον Άγιο Γεώργιο και στο τέλος τους καλωσόρισαν ο πρόεδρος Πολιτιστικού Συλλόγου Γοράνων κ. Παναγιώτης Στρατάκος, ο αντιδήμαρχος κ. Στράτης Κοκκορός και ο συνταξιούχος δάσκαλος κ. Παναγιώτης Ρηγάκος.

Η κ. Παναγιώτα Μανίκη μάς είπε: «Θα θέλαμε κατ' αρχάς να εκφράσουμε ένα μεγάλο ευχαριστώ για τη θερμή σας υποδοχή. Ήρθαμε εδώ σήμερα οι κάτοικοι του χωριού Λαμπόκαμπος, πρώην Φρέγκρας, για να τιμήσουμε τη μνήμη των προγόνων μας, οι οποίοι ξεκίνησαν από εδώ πριν 270 περίπου χρόνια και δημιούργησαν το χωριό μας. Στο σημείο αυτό θα αναφερθώ σε ένα ιστορικό γεγονός, το οποίο περιγράφει στο βιβλίο του «Η Σπάρτη δια μέσου των αιώνων» ο αείμνηστος γυμνασιάρχης Παναγιώτης Χρ. Δούκας καταγόμενος από τους Γοράνους. Περί το 1730 έως το 1750 υπήρχαν στους Γοράνους τρεις αδερφοί Κυριάκος, Γιάννης και Γιώργος Δούκας, οι οποίοι σκότωσαν κάποιο Τούρκο ονόματι Κουρούπη. Οι Τούρκοι έκαψαν το σπίτι τους, στο οποίο παλιότερα κατοικούσε η οικογένεια Μιλτιάδη Κρητικού, αυτοί δε φυγαδεύτηκαν, ο μιν Κυριάκος στην Άρνα, ο Γιώργος στο Σκαμνάκι και ο Γιάννης στην Κρεμαστή. Μετά από δέκα χρόνια ο Γιάννης μετακινήθηκε νοτιότερα με τη σύζυγό του Σταματίνα και τα παιδιά του Νίκο, Παναγιώτη και Παναγιώτα και εκεί δημιούργησαν το χωριό Φρέγκρα → Λαμπόκαμπος. Τον Δούκα ακολούθησαν ο Γιώργης Μανίκης προερχόμενος από τους Γοράνους, ο οποίος ενυμφεύθη την Παναγιώτα Δούκα, καθώς και ο Γιωργάκης Τζώρτζης προερχόμενος από Σούλι. Η ιστορική αυτή αναφορά στάθηκε η αφορμή να πραγματοποιήσουμε εμείς οι σημερινοί απόγονοι του Γ. Δούκα, του Γ. Μανίκη και του Γ. Τζώρτζη αυτήν την επίσκεψη για να γνωρίσουμε τις ρίζες των προγόνων μας. Τέλος, θέλουμε να πούμε ένα μεγάλο ευχαριστώ για τη θερμή υποδοχή σας. Σας αισθανόμαστε αδέρφια. Ελπίζουμε και σε άλλες συναντήσεις και σας προσκαλούμε να επισκεφθείτε το όμορφο χωριό μας».

Έγινε ανταλλαγή δώρων (φωτογραφίες χωριών και τοπικών προϊόντων). Προσφέρθηκαν στο καφενείο του χωριού καφές και γλυκίσματα και στη συνέχεια πήγαν στον ξενώνα «Φάρις» για φαγητό. Επισκέφθηκαν τα μοναστήρια Γόλας και Ζερμπίτσας. Οι επισκέψεις ανταποδόθηκαν και πολλοί Δουκαίοι Γορανίτες πήγαν στο Λαμπόκαμπο και γνωρίστηκαν καλύτερα.

Συμπληρωματική πληροφορία. Εκτός από τον Δούκα το 1730 έφυγαν για τους ίδιους λόγους από τους Γοράνους Καλκάνης, Κοκκορός, Μανίκας, Μπελέσης για Κρεμαστή. Σήμερα στην Κρεμαστή και στα γύρω χωριά ζουν πολλοί κάτοικοι με τα παραπάνω επώνυμα, όπως και στους Γοράνους. Επίσης υπάρχει στους Γοράνους τοποθεσία με το όνομα «Κουρούπη».

Δημητρίου Γ. Πρέβα
Το ασβεστοκάμινο

Από τα παμπάλαια χρόνια, όταν ο ανθρώπινος νους άρχισε να ξυπνά από την πρωτόγονη κατάσταση, σκέφτηκε με διάφορους τρόπους να προστατεύεται από το κρύο, κτίζοντας σπίτια από ασβέστη και χώμα και πέτρα· μετά με τσιμεντοπέτρα, άμμο και ασβέστη. Πολλές φορές σκεφτόμουν να γράψω για αυτό το θέμα. Όπως καλλιεργείται η γη, έτσι πρέπει να καλλιεργούνται και οι άνθρωποι για να εκδηλώνουν τις πνευματικές τους δυνάμεις. Από το Σεπτέμβριο του 1949 και μετά η πατρίδα μας προσπαθεί να επουλώσει τις πολλαπλές πληγές, τις οποίες κατέλειπαν στο σώμα της πόλεμοι εξωτερικοί και εσωτερικές διαίρεσεις. Το θαύμα ανασυγκρότησης επιτυγχάνεται από τη δεκαετία του 1950 και του 1960.

Ο ασβέστης την εποχή εκείνη ήταν ένα καλό εισόδημα σε χρήμα. Στην Παλαιοπαναγιά έκαιγαν πολλά ασβεστοκάμινα. Όσοι μπορούσαν έκαιγαν καμίνια. Η ζήτηση μεγάλη· κτίστες και εργολάβοι είχαν μεγάλη έλλειψη από ασβέστη. Εγώ και τα αδέρφια μου κάναμε πολλά καμίνια με ασβέστη

Περιγραφή ασβεστοκάμινου: Όταν ένα καμίνι έχει ύψος 6 μέτρα και πλάτος 3 μέτρα βγάζει ασβέστη 650-700 καντάρια (ένα καντάρι έχει 44 οκάδες). Το ασβεστοκάμινο είναι ένα πηγάδι που έχει βάθος στο έδαφος ένα μέτρο και πέντε μέτρα πάνω από το έδαφος. Η θυρίδα καύσεως είναι στο ένα μέτρο από την βάση στην επιφάνεια του εδάφους. Και είναι κτισμένο με πέτρες ακόνες που δεν γίνονται ασβέστης. Για να γυρίσει το καμίνι ένας μάστορας χρειάζεται ασβεστόπετρες, ειδικά φτιαγμένες, τις οποίες λέγανε κλειδιά· και το γύριζε όπως τον φούρνο τον χωριάτικο. Και, όταν γυρίσει ο κουμπές, γεμίζουν το καμίνι με ασβεστόπετρα από το ποτάμι ή από το λατομείο. Στο καμίνι βάζουν ξύλα, κλαριά ελιάς, πεύκα, ελάτινα κλπ και το καίνε μέχρι να γίνει ασβέστης, περίπου δέκα ημέρες. Παίρνουν μία πέτρα από την κορυφή και, όταν την βάλουν στο νερό και λιώσει, κλείνουν την πόρτα, και, όταν το καμίνι παγώσει, βγάζουν τον ασβέστη στην αγορά. Σήμερα τα καμίνια είναι σύγχρονα, ρίχνουν με το αυτοκίνητο πέτρα στο καμίνι και βγάζουν στη συνέχεια ασβέστη· τα καίνε με μαζούτ ή με πυρινόξυλο.

Μαρίας Γ. Δούσμανη
Ιστορία γραμμένη με αίμα

Την ιστορία του προ-προ-παππού μας, Ιωάννη Περεντέση, την έχει γράψει ο εγγονός του και παππούς μας (αδελφός της γιαγιάς μας Αικατερίνης) Σταύρος Π. Περεντέσης. Και την έχει γράψει με κόκκινο μελάνι γιατί, όπως λέει χαρακτηριστικά, είναι «ιστορία αίματος». Ο Ιωάννης Περεντέσης γεννήθηκε το 1775 στο χωριό Μολάτσι (Ελληνικό) της Γορτυνίας. Το όνομά του ήταν Ιωάννης Πτωχός. Όταν ήταν μωρό τεσσάρων ετών, τον πήραν οι Τούρκοι από την αγκαλιά της μάνας του με το παιδομάζωμα της περιοχής και τον πήγαν στη Λάρισα. Εκεί τον μεγάλωσαν και τον εκπαίδευσαν γενίτσαρο μαζί με όλα τα άλλα παιδιά που είχαν πάρει. Επειδή ήταν πιο ευφυής, του είχαν δώσει και αξίωμα – ήταν αρχηγός της ομάδας. Σε ηλικία δεκαεννιά χρονών ήταν με όλη την πανοπλία του επικεφαλής στο έφιππο καταδιωκτικό.

Αν και ήταν μικρός, όταν τον πήραν, ποτέ δεν ξέχασε την καταγωγή του. Στη μνήμη του είχαν χαραχτεί το όνομά του και το χωριό του, που τα φύλαγε μες στην ψυχή του σαν την καλύτερη προσευχή μαζί με το μίσος της εκδίκησης. Κατόρθωσε και έπεισε άλλον έναν, ο οποίος θυμόταν ότι ήταν ελληνόπουλο και αποφάσισαν να δραπετεύσουν από τους Τούρκους και να φύγουν μακριά. Την τελευταία στιγμή όμως ο άλλος δειλίασε. «Πού θα πάμε; Όπου και να πάμε θα μας πιάσουν και θα μας κρεμάσουν παραδειγματικά. Εδώ είμαστε αρχηγοί, περνάμε πλούσια. Εγώ δεν φεύγω» του είπε. Τότε μια καλοκαιρινή μέρα, τη «σημαντικότερη μέρα της ζωής του», όπως γράφει ο παππούς ο Σταύρος, πήρε τη μεγάλη απόφαση και όλο του το θάρρος και, όταν νύχτωσε, αφού όρκισε το φίλο του ό, τι και να γίνει να μη μιλήσει πριν περάσουν σαρανταοκτώ ώρες, τον αποχαιρέτησε, παίρνοντας μαζί του το καλύτερο άλογο, την πανοπλία του και όλα τρόφιμα μπορούσε να μαζέψει και έφυγε. Αλλά όχι με σκοπό να πάει σπίτι του γιατί αυτό θα ήταν καταστροφή για την οικογένειά του και ολόκληρο το χωριό, αφού παντού υπήρχαν καταδότες. Φεύγοντας πήρε κατεύθυνση προς τα νότια. Προχωρούσε μόνο τη νύχτα, ενώ την ημέρα κρυβόταν σε διάφορα μέρη που δεν ήταν εύκολο να τον δουν γιατί ο τόπος ήταν γεμάτος από Τούρκους και καταδότες. «Για αυτό και ο Κολοκοτρώνης έλεγε», γράφει ο παππούς Σταύρος, «φωτιά και τσεκούρι στους καταδότες». Ταλαιπωρήθηκε πολύ καιρό προχωρώντας με προφύλαξη αλλά στο μεταξύ τα τρόφιμα που είχε μαζί του τελείωσαν και η πείνα τον μάστιζε μέχρι που ήρθε σε απόγνωση. Μην έχοντας άλλη επιλογή, αφού φίλησε το άλογό του, ψύχραιμος, τράβηξε το γιαταγάκι του και, αφού το σκότωσε, έκοψε τα πίσω μπούτια του αλόγου, τα πήρε και συνέχισε το δρόμο του. Από αυτά έκοβε λεπτές φετούλες και τις έβηνε πάνω στις καυτές πέτρες κάτω από τον καλοκαιρινό ήλιο.

Προχωρούσε με την ελπίδα να συναντήσει κάποιο μπουλούκι κλεφτών και να μείνει μαζί τους. Μια νύχτα είδε σε μια βουνοκορφή μία φωτιά και κατάλαβε πως είναι κλέφτες. Προχώρησε λοιπόν προς τα εκεί αλλά το «καραούλι» που φύλαγε χαμηλά τον σταμάτησε και τον ρώτησε τι θέλει. Όταν του εξήγησε ότι ψάχνει ένα μπουλούκι να μείνει, τότε αυτός ειδοποίησε τον αρχηγό, ο οποίος διέταξε να τον πάνε πάνω στην κορυφή. Ο αρχηγός, όταν έμαθε την ιστορία του Ιωάννη, για τη ζωή του και τη δραπέτευσή του, τον συγχάρηκε και αυτός και τα παλικάρια του. Έμεινε λοιπόν μαζί τους αρκετό καιρό αλλά, όταν διαπίστωσε ότι αυτοί ήταν «κλεφτοκατσικάδες» και όχι πραγματικοί κλέφτες για εθνικούς σκοπούς, αυτό δεν του άρεσε και αποφάσισε να φύγει. Το είπε λοιπόν στον «καπετάνιο», ο οποίος σεβάστηκε την επιθυμία του, και, αφού του υπέδειξε που μπορεί να βρει πραγματικούς κλέφτες για να πολεμήσει, του έδωσε και έναν από το μπουλούκι για να του δείξει το δρόμο. Αλλά, όταν απομακρύνθηκαν, αυτός θέλησε να του πάρει τα άρματά του και να του δώσει τα δικά του. Τότε έγινε μια φιλονικία μεταξύ τους και, για να μην σκοτωθούν, αναγκάστηκε και γύρισε πίσω και, πηγαίνοντας στον «καπετάνιο», του εξήγησε τι έγινε. Τότε εκείνος σεβόμενος τη θυσία και τον πατριωτισμό του, επέπληξε το παλικάρι του και του είπε πως έπρεπε να ντρέπεται για τη στάση του και να φέρει σεβασμό σε αυτόν τον άνθρωπο, που οι Τούρκοι τον είχαν έμπιστο Γενίτσαρο, και αυτός περιφρόνησε όλα αυτά και αποφάσισε να φύγει με κίνδυνο της ζωής του και να έρθει εδώ στους πατριώτες του. Τότε έστειλε το πρωτοπαλικάρό του να του δείξει το δρόμο.

Έτσι λοιπόν ο Ιωάννης Πτωχός συνάντησε πραγματικούς κλέφτες, όπου εκεί αρχηγός ήταν ο Κολοκοτρώνης. Εκεί έμεινε αρκετά χρόνια πολεμώντας τους Τούρκους σαν λιοντάρι. Ο Κολοκοτρώνης, για να τον τιμήσει για την ανδρεία του, τον όρισε

«καπετάνιο» σε ένα μικρό μπουλούκι και τον έστειλε στη Λακωνία να βοηθήσει τον Μαυρομιχάλη. Ήρθε λοιπόν εδώ και μαζί με τον Μαυρομιχάλη έλαβε μέρος σε πολλές μάχες κατά των Τούρκων. Τα χρόνια πενούσαν και άρχισε να κινείται η Φιλική Εταιρεία. Τότε είχε συμμετάσχει στις συνεννοήσεις με το ψευδώνυμο καπετάν-Μπερμπέσης και, όταν κηρύχτηκε η Επανάσταση το 1821, έλαβε μέρος σε πολλές μάχες της Πελοποννήσου. Είχε τραυματιστεί πολλές φορές σε πολλά μέρη του σώματός του αλλά πάντα ήρωας και με τον όρκο της εκδίκησης σαν λέων και, γυμνασμένος καθώς ήταν, ήταν αδάμαστος.

Όμως τα χρόνια πενούσαν και ο ήρωας αυτός μετά από τόσες ταλαιπωρίες, είχε πια αρχίσει να κουράζεται. Άρχισε να σκέφτεται ότι το μόνο καταφύγιο για τα

Ο Παναγιώτης Ι. Περεντέσης
(Μαλλιαρώνης)

γεράματά του ήταν να πάει σε κάποιο μοναστήρι. Τότε βρέθηκε στην περιφέρειά μας. Εκείνη την εποχή το μοναστήρι του Κούμπαρη ήταν σε μεγάλη άνθηση. Πήγε λοιπόν εκεί και έμεινε γιατί ήταν και τραυματίας τότε. Ήταν το 1830, σε ηλικία πενήντα πέντε ετών. Εκεί πήρε το όνομα Περεντέσης (για αυτό και δεν υπάρχει καμία συνωνυμία πουθενά, εκτός από τους απογόνους του). Αφού έγινε καλά, σκέφτηκε ότι αυτός δεν ήταν για καλόγερος· για αυτό αποφάσισε να παντρευτεί. Πήρε μια γυναίκα από την Παλαιοπαναγιά (περισσότερα στοιχεία για το όνομά της δεν μας δίνει ο παππούς Σταύρος). Πήγε σάγαμπρος και έκανε έξι παιδιά. Πέντε αγόρια και ένα κορίτσι. Πρώτο παιδί ήταν ο Γιάννος που γεννήθηκε το 1831. Δεύτερο ήταν ο Γεώργιος το 1833. Τρίτο ήταν το κορίτσι το 1835. Τέταρτο ήταν ο Δημήτριος «Κοκκινογούλης» (παρατσούκλι) το 1838. Πέμπτο παιδί ήταν ο Παναγιώτης «Μαλλιαρώνης» (παρατσούκλι) το 1850. Έκτος ήταν ο Αθανάσιος το 1851.

Ο Ιωάννης Πτωχός ή Περεντέσης πέθανε το 1853 σε ηλικία εβδομήντα οκτώ χρονών από καρδιά. Η μόνη περιουσία που άφησε ήταν μια «χαμώγειος κατοικία» και η πανοπλία του, που αποτελείτο από το καριοφίλλι του, δύο κουμπούρες, ένα γιαταγάνι και τις μπαλάσκες του. Αυτά τα τιμημένα άρματα η οικογένειά του τα φύλαγε σαν πολύτιμο θησαυρό. Τα παιδιά του, εργαζόμενα όλα μαζί, έκαναν αρκετή περιουσία. Όταν θέλησαν να μοιράσουν την περιουσία τους, ο πέμπτος γιός ο Παναγιώτης, ζήτησε αντί για κτήμα να πάρει τα άρματα του πατέρα του. Έκτοτε άφησε εντολή στους απογόνους του να περιέρχονται σε αυτούς διαδοχικά προς ανάμνηση και τιμή στον ήρωα πατέρα του. Ο Παναγιώτης απέκτησε έξι παιδιά. Τον Δημήτριο, τον Γεώργιο, τον Κωνσταντίνο, το Νικόλαο, την Αικατερίνη και τον Σταύρο. Όταν γέρασε ο Παναγιώτης, ο μικρότερος γιός του ο Σταύρος, (που έγραψε αυτή την ιστορία) σε ηλικία οκτώ-εννέα χρονών, μην γνωρίζοντας την αξία αυτών των όπλων, θεωρώντας τα παιχνίδια, τα κατέστρεψε. Έμεινε μόνο ένα μέρος από την κουμπούρα και το γιαταγάνι· όταν μεγάλωσε ο Σταύρος, μαθαίνοντας την ιστορία του παππού του και την αξία των όπλων αυτών που χάλασε, μετάνιωσε πικρά. Από τότε τα εκτιμούσε και τα πρόσεχε σαν τον πατέρα του που υπεραγαπούσε. Για αυτό και έγραψε ο ίδιος ο Σταύρος την ιστορία,

όπως του την είχε διηγηθεί ο πατέρας του, για να μαθαίνουν οι απόγονοι Περεντέση την ιστορία της οικογένειάς τους.

Και ήρθε ο πόλεμος του 1940-1941. Όταν πήγαν οι Γερμανοί στο σπίτι του παππού μας του Σταύρου και έκαναν έρευνα, βρήκαν το πολύτιμο κειμήλιο, το γιαταγάνι, το πήραν, έκαναν μερικές κινήσεις γυρίζοντάς το στον αέρα και κατόπιν, όταν ήθελαν να φύγουν από το σπίτι, (αφού τελείωσαν την έρευνα) το έβαλαν πάλι στη θέση του λέγοντας: « Πάππου-πάππου»! Το σεβάστηκαν! Όμως μετά από δύο χρόνια που ήρθαν Ταγματασφαλίτες, πήγαν και αυτοί για έρευνα στο σπίτι του. Και αφού πήραν ό, τι καλό βρήκαν, πήραν και το γιαταγάνι. Εκείνη την ώρα δεν ήταν εκεί ο παππούς ο Σταύρος, (ευτυχώς) γιατί όπως γράφει ο ίδιος: «Εάν ήμουν εκεί, θα με σκότωναν».

Αλλά, όταν γύρισε στο σπίτι και έμαθε τα γεγονότα, κατάλαβε τι πρόκειται να το κάνουν και έτρεξε σε έναν τεχνίτη της περιοχής μήπως το έδωσαν για τους φτιάξει μαχαίρια. Ευτυχώς ήταν τυχερός. Πράγματι, ο τεχνίτης το είχε το γιαταγάνι. Αφού του διηγήθηκε την ιστορία του όπλου αυτού, τον παρακάλεσε να μην το χαλάσει. Ο τεχνίτης, πατριώτης και με φιλότιμο, σεβόμενος τα κειμήλια των προγόνων μας που πολέμησαν για την απελευθέρωσή μας από τον τούρκικο ζυγό, του υποσχέθηκε ότι δεν θα το χαλάσει και θα του το δώσει.

Όταν οι Γερμανοί έφυγαν και ταχτοποιήθηκαν τα πράγματα στην Ελλάδα, την ημέρα του Αγίου-Γεωργίου το πήρε και πήγε στην Τόριζα στον Άγιο-Γεώργιο και, μόλις τελείωσε η λειτουργία, πριν πάρουν αντίδωρο, έβγαλε έναν υπέροχο λόγο για τα κειμήλια και κάλεσε τον Σταύρο Περεντέση και του το παρέδωσε. Από τότε βρίσκεται στα χέρια των απογόνων του, που το τιμούν και το φυλάνε σαν πολύτιμο θησαυρό.

H. Γ. Μ.

Ευρώτας – Ακρίτας

Την περίοδο 1966-1968 υπήρξαν δύο παιδικές ομάδες ποδοσφαίρου του Απόλλωνα Ξηροκαμπίου. Η μία ονομαζόταν Ευρώτας και η άλλη Ακρίτας. Στις ομάδες αυτές συμμετείχαν παιδιά της Α και της Β Γυμνασίου, τα οποία είχαν γεννηθεί το 1952 και το 1953. Η ιδέα αυτή ήταν του Νίκου Παπαδάκου, καθηγητή τότε στο Γυμνάσιο του χωριού.

Κριτήριο για τη συμμετοχή στη μία ή την άλλη ομάδα ήταν το πού βρισκόταν το σπίτι του κάθε μαθητή σε σχέση με τον κεντρικό δρόμο, ο οποίος ξεκινούσε από την Παλαιοπαναγιά, περνούσε από το Ξηροκάμπι, τα Καμίνια και συνέχιζε μέχρι την Ποταμιά. Όσοι κατοικούσαν δυτικά του δρόμου έπαιζαν με τον Ακρίτα και φορούσαν σκούρες μπλε φανέλες και όσοι κατοικούσαν ανατολικά του δρόμου έπαιζαν με τον Ευρώτα και φορούσαν λευκές φανέλες.

Όλες οι φανέλες είχαν παραγγελθεί άσπρες. Τις μπλε τις έβαψαν σε ένα χαράνι στο σπίτι του Θανάση του Καππάκου. Έβρασαν νερό, έριξαν το χρώμα και τις ανακάτεψαν με ένα ξύλο για να πάρουν όλες το ίδιο χρώμα, όπως έλεγε ο Νίκος ο Παπαδάκος.

Ο αγώνας γινόταν σταθερά ημέρα Τετάρτη· όχι όμως απαραίτητα κάθε Τετάρτη. Αν υπήρχαν διαγωνίσματα στο σχολείο ή ήταν γιορτές, δεν γινόταν αγώνας. Πάντως,

δύο-τρεις φορές το μήνα γινόταν αγώνας, που κρατούσε κανονικά 90 λεπτά. Μαζευόταν κόσμος για να το παρακολουθήσει. Ήταν το γεγονός της ημέρας και συζητιόταν μετά στα καφενεία. Δυστυχώς, η προσπάθεια δεν κράτησε πολύ. Το 1968 σταμάτησε.

Στη φωτογραφία αυτή, η οποία είναι τραβηγμένη το 1966 ή το 1967, εικονίζονται παιδιά και από τις δύο ομάδες. Όπως βλέπουμε τη φωτογραφία από αριστερά προς τα δεξιά, είναι στην πάνω σειρά οι: Γεώργιος Χίος του Λεωνίδα (Καμίνια), Ευάγγελος Γουνελάς του Αναστασίου (Καμίνια), Γεώργιος Σολωμός του Παναγιώτη (Ξηροκάμπι), Αναστάσιος Φραγκής του Κωνσταντίνου (Ξηροκάμπι), Κωνσταντίνος Ξανθάκος του Γρηγορίου (Πολοβίτσα), Σταύρος Καλκάνης του Θεοφάνους (Ξηροκάμπι), Γεώργιος Χαρτουλάρος του Κωνσταντίνου (Ξηροκάμπι), Παναγιώτης Κονίδης του Χρήστου (Ξηροκάμπι), Δημήτρης Παρασκευόπουλος του Νικολάου (Ξηροκάμπι/Σελλασία), Χαρίλαος Νικολακάκος του Βασιλείου (Λιαντίνα) και στην κάτω σειρά οι: Νικήτας Βλάχος του Ηλία (Ξηροκάμπι), Γεώργιος Μανδραπήλιας του Θεοδώρου (Ξηροκάμπι), Λεωνίδας Καππάκος του Αθανασίου (Ξηροκάμπι), Μιχαήλ/Μάκης Λιναρδής του Αριστείδη (Λευκόχωμα), Κωνσταντίνος Ρέππας του Παναγιώτη (Ξηροκάμπι), Ηλίας Μανιατάκος του Γεωργίου (Ξηροκάμπι), Νικόλαος Νικολακάκος του Γεωργίου (Ξηροκάμπι), Παναγιώτης Καλογεράς του Αντωνίου (Ξηροκάμπι), Ευστράτιος Κρητικός του Παναγιώτη (Καμίνια), Ιωάννης Μεζίνης του Παναγιώτη (Καμίνια).

Ποταμίτη Τα Μπουτσελιάνικα

Σε όλα τα χωριά υπάρχουν οι γειτονιές και τις ονοματίζουν, όπως στις πόλεις ο κάθε δρόμος έχει τη δική του ονομασία. Έτσι και στο χωριό μου, την Ποταμιά, υπάρχει μια γειτονιά στα ανατολικά του χωριού και κοντά στην κεντρική πλατεία, που ονομάζεται «Μπουτσελιάνικα». Η γειτονιά αυτή πήρε την ονομασία της από το παρατσούκλι του Δημητρίου Πλαγιάννη, το οποίο ήταν «Μπούτσελης». Ο Δημήτριος Πλαγιάννης προπολεμικά κατοικούσε στο κέντρο της γειτονιάς στο σπίτι, το οποίο σήμερα είναι ιδιοκτησίας Ευάγγελου Γιαννόπουλου του Χρήστου.

Στις μέρες μας η γειτονιά «Μπουτσελιάνικα» συνεχίζει την ιστορία της και είναι η πιο γνωστή, ζωντανή και πυκνοκατοικημένη από όλες. Σχεδόν όλα τα σπίτια της είναι νεόκτιστα ή ανακαινισμένα και σε αυτά κατοικούν πολυμελείς οικογένειες. Είναι αξιοσημείωτο να αναφερθεί ότι όλες οι οικογένειες συμμετέχουν ενεργά στις πολιτιστικές εκδηλώσεις του χωριού μας και η γειτονιά «Μπουτσελιάνικα», χωρίς να θεωρηθεί υπερβολή, είναι η ψυχή της Ποταμιάς. Στην άκρη της γειτονιάς, κοντά στην πλατεία, υπάρχει η ταβέρνα-καφενείο του Αθανάσιου Β. Γιαννόπουλου, που λειτουργεί περίπου εικοσιπέντε χρόνια και η ύπαρξή της δίνει ζωντάνια στη γειτονιά και σε ολόκληρο το χωριό.

Κλείνοντας, θα ήθελα να ευχαριστήσω την Αγγελική-Πέρδικα Μασούρα, που είναι σήμερα ογδονταεπτά ετών και ζει μόνιμα στην Ποταμιά και μάλιστα στη γειτονιά «Μπουτσελιάνικα», για τις πολύτιμες πληροφορίες που μου έδωσε.

Εκ της Φάριδος Μια διάκριση για το Ξηροκάμπι

Ο κλασικός αθλητισμός, αν και δεν είναι ευρύτατα διαδεδομένος στη χώρα μας, προσελκύει το ενδιαφέρον πολλών ανθρώπων. Το ενθαρρυντικό είναι ότι πολλά παιδιά στρέφονται προς αυτόν. Ένα νέο παιδί από το Ξηροκάμπι, ο Γεώργιος Χριστακάκος του Παναγιώτη (έτος γέννησης το 1998), ασχολείται συστηματικά με το ακόντιο και τη σφαιροβολία και πρωταγωνιστεί σε εγχώριες και διεθνείς διοργανώσεις για παιδιά μέχρι 15 ετών. Το 2013 έλαβε μέρος και διακρίθηκε σε τέσσερις συναντήσεις.

Τον Ιούνιο στους αγώνες με την ονομασία «Θώδια», που έγιναν στο Λουτράκι, όπου συμμετείχαν παιδιά από τη νότια Ελλάδα στο ακόντιο ήρθε πρώτος με επίδοση 51,20 μ. και στη σφαίρα δεύτερος με επίδοση 13,22 μ.

Τον ίδιο μήνα στους Πανελλήνιους Αγώνες, που έγιναν στη Χαλκίδα, στο ακόντιο ήρθε πέμπτος με επίδοση 48 μ.

Τον Ιούλιο έλαβε μέρος σε μια διεθνή συνάντηση Ελλάδας – Κύπρου που πραγματοποιήθηκε στην Τρίπολη με τη συμμετοχή παιδιών μέχρι 17 ετών. Με επίδοση 51 μ. στο ακόντιο ήρθε τρίτος.

Τον Αύγουστο συμμετείχε, αγωνιζόμενος στο άθλημα της σφαιροβολίας, στους Διεθνείς Παιδικούς Αγώνες στον Καναδά, στους οποίους συμμετείχαν παιδιά από σαράντα χώρες. Στους προκριματικούς στις 16 Αυγούστου ήρθε 2^{ος} με επίδοση 14,22μ. Την επόμενη μέρα, 17 Αυγούστου, στον τελικό ήρθε 7^{ος} με επίδοση 13,55 μ.

Η Φάρις τον συγχαίρει θερμά και του εύχεται ολόψυχα καλή συνέχεια και να μας φέρνει πάντα διακρίσεις.

Βασίλη Η. Χριστόπουλου

Ένα παράδειγμα προς μίμηση

Μετά από τριανταένα χρόνια αναβίωσης του αγώνα δρόμου των 246 χιλιομέτρων Αθήνας-Σπάρτης, στην μνήμη του Φειδιππίδη, στο φετινό αγώνα του Σπαρτάθλου, που έλαβε χώρα στις 27 Σεπτεμβρίου 2013, ήρθε η ώρα μία Σπαρτιάτισσα (η πρώτη γυναίκα από την Λακωνία που τερματίζει στο διάστημα των 31 ετών) η δικιά μας Στέλλα Μαρκάκου, σύζυγος Ηλία Β. Χριστόπουλου, να τερματίσει στον όχι απλώς δύσκολο αλλά ακατόρθωτο για πλείστους σκληρά προπονημένους αθλητές αγώνα δρόμου με χρονική επίδοση 34 ώρες 34' και 19'' στο κορυφαίο για όλον το νομό αθλητικό γεγονός.

Μας έκανες υπερήφανους, Στέλλα, αποδεικνύοντας το γνήσιο αθλητικό σου πνεύμα, την επιμονή και το σθένος σου (παρ' όλο τον τραυματισμό σου), χαρίσματα που συνθέτουν την προσωπικότητά σου. Είθε το παράδειγμά σου να το ακολουθήσουν και άλλες γυναίκες - μητέρες - αθλήτριες.

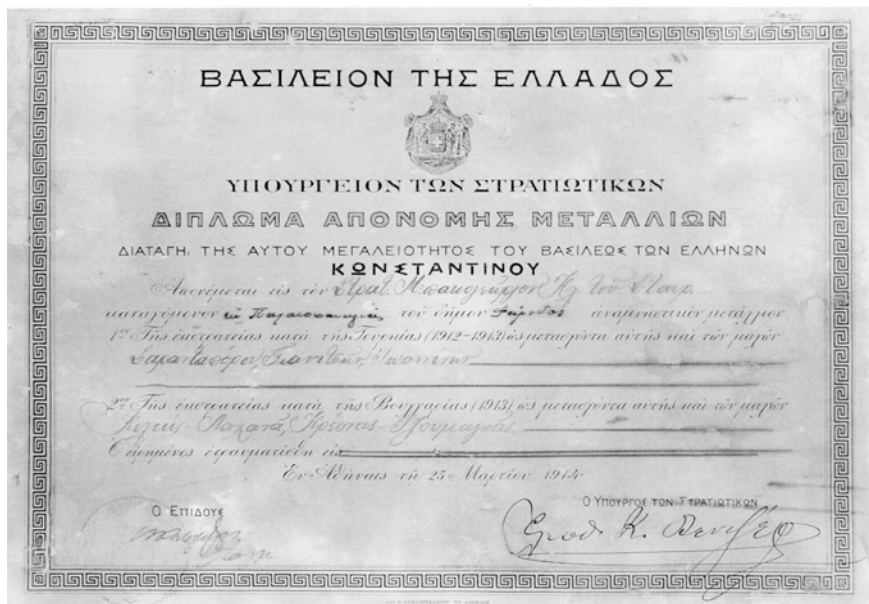
Μίμη Σ. Κουμουτσίδη
Δώδεκα χρόνια στο στρατό

Για τον Ηλία Μπακογιώργη του Σταύρου ή Λιακάκη, όπως τον λέγαμε όλοι στο χωριό, έχω ξαναγράψει και στη «Φάριδα», αναδημοσιεύοντας μια συνομιλία που είχα μαζί του -(ήταν υπερήλικας τότε)- στην εφημερίδουλα της Παλαιοπαναγιάς «Τρίτο Μάτι».

Μού είχε μιλήσει τότε για τους Βαλκανικούς Πολέμους και πως είχε πάρει μέρος σε πολλές μάχες κατά των Τούρκων και των Βουλγάρων. Σε μια επαφή που είχα πρόσφατα με το γιο του Γεώργιο αναφέρθηκα στην παλιά συνομιλία με τον μπαρμπα-Λιά. Ο γιος του μού έδειξε, καλά φυλαγμένα σε κορνίζες, το δίπλωμα απονομής μεταλλίων που του είχε απονεμηθεί από το Υπουργείο των Στρατιωτικών το 1914 μαζί με τα μετάλλια και το τελευταίο φύλλο πορείας του για το μικρασιατικό μέτωπο.

Ο μπαρμπα-Λιάς είχε πολεμήσει σε όλους τους πολέμους από το 1912 μέχρι και το 1922, δείχνοντας μεγάλη ψυχική δύναμη, αγωνιστικότητα και θάρρος και χωρίς να υπολογίζει τις τότε αντίξοες συνθήκες που επικρατούσαν σ' αυτές τις εκστρατείες, συνέβαλε και αυτός με την δική του συμμετοχή, στην προσπάθεια του μικρού τότε ελληνικού κράτους, να καθορίσει τα σύνορά του με τις γειτονικές χώρες.

Το δίπλωμα, που του απονεμήθηκε στην Αθήνα στις 25 Μαρτίου του 1914, φέρει την υπογραφή του τότε υπουργού των στρατιωτικών και μετέπειτα πρωθυπουργού της Ελλάδας, του Ελευθέριου Βενιζέλου.

Σε αυτό αναφέρεται ότι ο στρατιώτης Μπακογιώργης Ηλίας του Σταύρου εκ Παλαιοπαναγιάς του Δήμου Φάριδος έλαβε μέρος:

1^ο) στην εκστρατεία κατά της Τουρκίας (1912-1913) και συμμετείχε στις μάχες Σαρανταπόρου, Γιαννιτσών και Ιωαννίνων και

2^ο) στην εκστρατεία κατά της Βουλγαρίας (1913) και συμμετείχε στις μάχες Κιλκίς-Λαχανά, Κρέσνας-Τζουμαγιάς.

Το φύλλο πορείας, με το οποίο διατάχθηκε να αναχωρήσει για τη Μικρά Ασία, εκδόθηκε στο Ναύπλιο στις 14 Αυγούστου 1922, φέρει τη φωτογραφία του και υπογράφεται από τον ταγματάρχη Ιωάννη Χ. Ζάγκα.

Κλασική Εκστρατεία

Ραβμάς *Λιρατιώνη*

Ειδικότης αποκτηθείσα εις τὸ στράτευμα

Δήμος ἢ Κοινότης στρατολ. προελεύσεως

Τοῦ Νομοῦ *Παλαιοναγιάς*

Τόπος συνήθους διαμονῆς *Παλαιοναγιάς*

Τοῦ Δήμου ἢ Κοινότητος

Τοῦ Νομοῦ *Αργολίδος*

Ἐν *Ναυπλίῳ* τῆς *14* αὐγούστου 1922

Ὁ χορηγῆσας τὸ φύλλον πορείας

Μισακ. Ζ. Ζάγκα

ἄνευ

δυνατὰ νὰ παρουσιασθῆ
εὖς ἀπὸ τοῦ τόπου ἐν ᾧ
καὶ ἐλλείψεως μέσων συγ-

κολληθῆ εἰς τὸ Φρουραρχεῖον ἢ
ἄλλο ὑπὸ τῆς ἀρχῆς ταύτης.
δὲν ἔτι ἀνω ἐφεδρὸς εὐρί-
οιστάχθη γ' ἀναχωρήσει

Μ. Δ. Ε 1922
12.6.22

Τὸ τμήμα τοῦτο ἀποκοπτόμενον δίδεται εἰς
χεῖρας τοῦ ἀνδρός.

Σχετικά με τη Μικρασιατική Εκστρατεία θυμάμαι αφηγήσεις του παππού μου Νικόλαου Αναστασόπουλου, που μου είχε αναφέρει πως είχαν συναντηθεί στη Σμύρνη με τον Ηλία Μπακογιώργη, καθώς και με τους Βασίλειο Κουρνήτη και Νικόλαο Δούσμανη, όντας όλοι συγχωριανοί Παλαιοπαναγιτες. Αλλά γι' αυτά θα γράψω σε κάποιο επόμενο τεύχος του περιοδικού «Φάρις» που κρατάτε τώρα στα χέρια σας.

Παλαιοπαναγιά, 11-11-2013

Ιωάννη Γ. Παρηγόρη

Καλοκαιρινές εκδηλώσεις του Παιδαγωγικού Φιλότεχνου Όμιλου Φάριδος

Με δύο εκδηλώσεις συμμετείχε φέτος ο σύλλογός μας στο πολιτιστικό καλοκαίρι. Το 2^ο Χοροστασιό και το μουσικό αφιέρωμα στον Μάνο Λοΐζο.

2^ο Χοροστασιό

3ήμερο εκδηλώσεων «παραδοσιακής μουσικής και χορού»

Αφιέρωμα στην Κωνσταντινούπολη και τη Μικρά Ασία
Τριημέριον αναφορά στον Πέτρο Πελοποννήσιον Λαμναίοιο

Παρασκευή 28 Ιουνίου
20:00 - 22:00 Παραδοσιακά τραγούδια με τη συμμετοχή του Ωδείου Αθηνών και ντόπιων τραγουδιστών στο πλαίσιο της εκκλησίας της Αγίας Τριάδος

Σάββατο 29 Ιουνίου
20:00 - 22:00 Πρώτος Σπρονάσιος: Ποίδη της ορχήστρας και της χορωδίας του Ωδείου και ντόπια με τη μεθυστική αρχαία παραδοσιακή ορχήστρα του Τμήματος Ελληνικής Μουσικής του Ωδείου Αθηνών.

Συναυλία από το Ωδείο Αθηνών

to Μπες
Πέτρος Πελοποννήσιος Λαμναίος

Συναυλία: Η χορωδία του Συλλόγου Ιεροσηταίν Λακωνίας «Πέτρος Πελοποννήσιος»
Μπες 2α

Χοροί της Κωνσταντινούπολης και της Μικράς Ασίας

Συναυλία: Η χορωδία και το χοροστάσιό τμήμα παιδιών και νηπίων του Παιδαγωγικού Φιλότεχνου Όμιλου Φάριδος, χορευτές του Παιδαγωγικού Συλλόγου Σπρονάσιος, ντόπια οριονοσοίτες

Δείξις στις 20:30 μ.μ. στο Θέατρο Σπρονάσιος

22:00 Παραδοσιακό γλέντι στην πλατεία του χωριού

Κυριακή 30 Ιουνίου
11:00 - 15:00 Παραδοσιακό γλέντι στην πλατεία της Κοιμητίδας (γύρω Βραστή και αθλητικό κλασ)

Οργανισμός
Παιδαγωγικός Φιλότεχνος Όμιλος Φάριδος
Επιτελεστικό

Χορηγός
Νομική Πρώτη Αθήνας, Παιδαγωγική Α Παράρτησης
Αίθουσα Στάσης

Παραρτητής
Γ. Παρηγόρης, τηλ. 634433664

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟΣ ΦΙΛΟΤΕΧΝΟΣ ΟΜΙΛΟΣ ΦΑΡΙΔΟΣ
Ο Μάνος κι η Ελλάδα του Ονείρου

Αφιέρωμα στον

Μάνο Λοΐζο

ΤΡΑΓΟΥΔΟΥΝ:
Ασπασία Θεοφιλού
Σπύρος Κουτουβασιλης
Γιώτα Αποστολάκου

ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΥΝ:
Η Χορωδία Ενηλίκων
και η Παιδική Χορωδία
του Παιδαγωγικού Φιλότεχνου
Όμιλου Φάριδος

ΜΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ:
Δημήτριος Πάντος

18 ΚΥΡΙΑΚΗ
2013 **ΑUGΟΥΣΤΟΥ**

ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟ ΞΗΡΟΚΑΜΠΙΟΥ 9.30 μ.μ.

Το 2^ο Χοροστασιό φέτος ήταν αφιερωμένο στον μεγάλο μελωδό της εκκλησίας μας Πέτρο Πελοποννήσιο, που κατάγεται από τους Γοράνους. Το μουσικό κομμάτι της εκδήλωσης το είχε αναλάβει το τμήμα ελληνικής παραδοσιακής μουσικής του Ωδείου Αθηνών μαζί με τη χορωδία του συλλόγου μας, την οποία διηύθυνε ο μουσικός Δημήτριος Πάντος από τα Καμίνια. Εκκλησιαστικούς ύμνους έψαλε η χορωδία ιεροσηταίων Λακωνίας «Πέτρος Πελοποννήσιος». Η κεντρική εκδήλωση έγινε στο αμφιθέατρο Ξηροκαμπίου στις 29 Ιουνίου 2013. Ο Χρίστος Τσιαμούλης και η Κατερίνα Παπαδοπούλου μαζί με τους μαθητές τους έπαιξαν και τραγούδησαν τραγούδια από την κοσμική μουσική του Πελοποννησίου. Μετά συνέχισαν με θρύλους της αλώσεως και στη συνέχεια μαζί με την χορωδία μας εκτέλεσαν τραγούδια της Κωνσταντινούπολης και της Σμύρνης, τα οποία χόρευε το χορευτικό μας. Διευθυντής της ορχήστρας του ωδείου ήταν ο Ανδρέας Τσεκούρας. Τα στοιχεία που στοιχειοθετούν την καταγωγή του Πελοποννησίου από τους Γοράνους παρουσίασε ο γραμματέας του συλλόγου μας Δημήτριος Κατσουλάκος. Στη χορωδία τραγούδησαν οι: πατήρ Γεώργιος Λάτσης, Μαριάννα Λάτση του Γεωργίου, Παρηγόρης Ιωάννης του Γεωργίου, Χατζηγεωργίου Ιωάννης του Χρήστου, Κουμουστιώτης Κωνσταντίνος του Αντωνίου, Κρητικός Παναγιώτης του Αποστόλου, Δημητρακάκος Σωτήριος του Γεωργίου, Σταρόγιαννης Λεωνίδας του Δήμου, Σταρόγιαννης Σταύρος του Δήμου, Πέτρος Μπλάνης του Χρήστου, Σούκος Γεώργιος του Αντρέα, Βαβουγιού Μαρία του Λεωνίδα, Βορβή Βασιλική του Πέτρου, Μαντζουράνη Γεωργία του Κωνσταντίνου, Λινάρδου Δήμητρα του Νικολάου, Χαντζάκου Φωτεινή του Δημητρίου, Χριστοφιλάκου Παναγιώτα του Γεωργίου, Χριστοπούλου Ελένη του Βασιλείου.

Στο χορευτικό μας τμήμα χόρεψαν τα παιδιά Τροχάτου Ευγενία του Ανδρέα, Αθανασάκου Αντωνία του Βασιλείου, Αραχωβίτη Ελένη του Ηλία, Καραμπούλια Καλλιρρόη του Στεφάνου, Καρκαμπάσης Γεώργιος του Νικολάου, Κονίδη Κατερίνα του Κωνσταντίνου, Κουμουτσιδή Αναστασία του Νικολάου, Λαμπράκος Δημήτριος του Νικολάου, Μαντζουράνη Κατερίνα του Παναγιώτη, Μαντζουράνη Μαρία του Παναγιώτη, Παρηγόρη Αναστασία του Ιωάννη, Σταρόγιαννη Αντωνία του Κωνσταντίνου, Στούμπου Παναγιώτα του Χρήστου, Στούμπου Αιμιλία του Χρήστου, Φόρτσα Αντιγόνη του Κωνσταντίνου, Χαλκιαδάκη Παρασκευή του Γεωργίου, Χροστοφιλάκος Παναγιώτης του Δημητρίου, Χρυσικού Ελπίδα του Κωνσταντίνου και οι ενήλικες Βορβή Βασιλική του Πέτρου, Γραμματικάκη Γεωργία του Γεωργίου, Κουμουστιώτης Κωνσταντίνος του Αντωνίου, Λαμπρινού Ευθυμία του Δημητρίου, Λάτση Μαριάννα του Γεωργίου, Λινάρδου Δήμητρα του Νικολάου, Μανιάτη Παναγιώτα του Γεωργίου, Μούτουλας Γεώργιος του Κωνσταντίνου, Νικολακάκου Πανωραία του Αλεξάνδρου, Παινέση Αναστασία του Χαραλάμπους, Παρηγόρης Ιωάννης του Γεωργίου, Πρόγκα Βασιλική του Σωτηρίου, Ρηγάκος Κωνσταντίνος του Αριστοτέλη, Σπανάκου Κατερίνα του Νικολάου, Σπανάκου Κορίνα του Αναστασίου, Σταθάκου Πολυτίμη του Παναγιώτη, Φουντάς Αντώνης του Στυλιανού, Χαντζάκου Φωτεινή του Δημητρίου, Χατζηγεωργίου Ιωάννης του Χρήστου, Χριστοπούλου Ελένη του Βασιλείου.

Τάσου Δ. Βολτή

Λιουνίτσα Σταθάκου

Το χρονικό μιαςμανιάτισσας ηρωίδας του 1821

1826. Ο Αύγουστος προχωρημένος. Ο Ιμπραήμ βρίσκεται στη Λακωνία. Νους στρατηγικός, με τακτικό στρατό, βαδίζει ακάθεκτος κατά της Μάνης. Οι ανυπότακτοι Μανιάτες είναι αγκάθι στα φιλόδοξα σχέδιά του. Σκοπός του λοιπόν να υποτάξει και να σκλαβώσει την παράξενη αυτή φάρα. Έχει ακούσει για το αδούλωτο πνεύμα τους. Τα ασκέρια του βρίσκονται τώρα στα Βαρδουνοχώρια και επί τριήμερο λεηλατούν, σφάζουν και πυρπολούν, όσα χωριά προβάλλουν αντίσταση. Ο υπερόπτης Αιγύπτιος πιστεύει, πως μόνο έτσι θα κάμψει το αδούλωτο φρόνημα των Μανιατών.

Όσοι ξεφεύγουν της σφαγής, άνδρες, γυναίκες, παιδιά πιάνουν τα διάσελα και καταφεύγουν στα υψώματα του Ταΰγετου για να συντονίσουν από εκεί την αντίσταση κατά του εισβολέα. Ένας μικροκαπετάνιος, ο Μπόσινας, προσκύνησε και ο πασάς του έταξε να τον κάνει Μπέη. Ο προδότης εκείνος υποσχέθηκε να τους οδηγήσει στην καρδιά της Μάνης πάνω από τα Κόκκινα Λουριά. Από τα περάσματα εκείνα οι τακτικοί του Ιμπραήμ βρέθηκαν σε διάβα, όπου δέσποζε ο πύργος των Σταθάκων.

Ο Σταθάκος, που έτυχε να είναι συμπέθερος του Μπόσινα, είδε το στράτευμα που ανηφόριζε και πήρε την απόφαση να αντισταθεί. Συγκέντρωσε όλους, όσους υπήρχαν κοντά του και μαζί με τη φαμίλια του ταμπουρώθηκαν στον πύργο. Θα καθυστερούσε την προέλαση και θα έδινε έτσι το χρόνο σε όσους Μανιάτες βρίσκονταν στον Πολυάραβο να οργανωθούν και να κτυπήσουν τον εισβολέα. Θα αντιστέκονταν μέχρι να έλθει βοήθεια από τη Μέσα Μάνη. «Γνωρίζω πως θα πολεμήσουμε με πολύ μεγαλύτερες δυνάμεις και ίσως πεθάνουμε. Μα οι γυναίκες δεν είναι πρόπον να μείνουν μαζί μας. Κι όποιος από εσάς θέλει, ας φύγει μαζί τους προς τον Πολυάραβο».

Έτσι μίλησε ο Σταθάκος στους συγκεντρωμένους γύρω του. Μεταξύ των γυναικών βρισκόταν και η νύφη του Λιουνίτσα Σταθάκου, η γυναίκα του μεγαλύτερου γιού του.

-Να φύγεις, της είπε ήρεμα.

-Να φύγω; Γιατί; Δεν με έχεις άξια να πεθάνω μαζί σας για την πατρίδα;

Ο Σταθάκος την κοίταξε στοργικά! Δεν μίλησε άλλο! Η ομορφιά της Λιουνίτσας-κόρης καπετάνιου- ήταν εφάμιλλη και της λεβεντιάς της. Ο γιός Σταθάκος ορκιζόταν στο όνομά της. Δεν είπαν τίποτα άλλο.

Κι όταν τα ασκέρια του Ιμπραήμ πλησίασαν, εκείνη ετοιμάστηκε. Άρπαξε το καρνοφίλλι σαν άντρας και στάθηκε δίπλα στους δικούς της, πάνω στις πολεμίστρες.

Ο προδότης Μπόσινας προπορεύτηκε και φώναξε κατά τον πύργο:

-Μην φοβάσαι συμπέθερε· σου δίνω το λόγο μου, πως αν προσκυνήσετε τον πασά, δεν θα πάθει κανείς σας τίποτε.

Ο Σταθάκος καμώθηκε πως έδωσε πίστη στα λόγια του.

-Έλα, να παραδώσουμε τα άρματά μας σε εσένα.

Ο Μπόσινας ζύγωσε. Η Λιουνίτσα κρατούσε το καρνοφίλλι με σηκωμένα τα κοκόρια και το έφερε στον ώμο σημαδεύοντας. Κι όταν έφτασε σε σημείο βολής, ακούστηκε η γυναικεία φωνή:

-Πάρε προδότη! Και δύο μολύβια βρήκαν στο στήθος του Μπόσινα.

Ο Σταθάκος κοίταξε περήφανος τη νύφη του και είδε το καρνοφίλλι να καπνίζει ακόμα. Με μία και μόνη ματιά τα είπαν όλα.

Από τις πολεμίστρες του πύργου τώρα, δέχονταν οι άπιστοι τη φωτιά των καρνοφιλιών, χωρίς μια τουφεκιά να πάει χαμένη. Αναχαιτίστηκαν οι ορδές των επιτιθέμενων και το άγριο τουφεκίδι αραίωσε για λίγο.

Στη στιγμή ακούγεται η φωνή της Σταματούλας Σταθάκου:

-Σωθήκαν τα μπαρουτόβολα!

Τραβούνε τα γιαταγάνια, ανοίγουν τις πόρτες του πύργου και ορμούν να σπάσουν τη συμπαγή γραμμή του εχθρού! Τρεις έφρτον νεκροί! Οι άλλοι μετά από ηρωική μάχη σώμα με σώμα πιάνονται αιχμάλωτοι. Μαζί τους ο Σταθάκος, οι δύο γιοί του και η Λιουνίτσα. Τους φέρνουν δεμένους εμπρός στον Ιμπραήμ. Εκείνος δεν κρύβει το θαυμασμό του, μπρος σε τέτοια λεβεντιά!

-Προσκυνάτε, να σώσετε το κεφάλι σας, της λέγει.

-Χίλιες φορές ο θάνατος, απαντούν εκείνοι!

Ο άντρας της Λιουνίτσας κοιτάζει τη γυναίκα του με ματιά ανήσυχη. Η ματιά εκείνη γίνεται αντιληπτή από τον πασά! Καταλαβαίνει τώρα το αδύνατο σημείο του άντρα εκείνου. Το ένιωσε! Της έχει αδυναμία. Γυναίκες σαν αυτή είναι σπάνιες! Γυρίζει προς την αγέρωχη Λιουνίτσα:

-Σου χαρίζω τη ζωή, θα σε πάρω μαζί μου.

-Ατιμε! Βγάζει κραυγή άγρια ο άντρας της, καθώς τον σέρνουν για να τον θανατώσουν. Τους έσφαξαν όλους!

Οι Αιγύπτιοι τώρα, προχωρούν από το Γύθειο, στον Πολυάραβο. Εκεί, η οργανωμένη αντίσταση των Μανιατών τους αποδεκατίζει. Είναι ιστορική η μάχη εκείνη και η πανωλεθρία του Ιμπραήμ. Ντροπιασμένος συνάζει τα διασκορπισμένα ασκέρια του και, υποχωρώντας, περνά από τα μέρη μας κατευθυνόμενος από τη Σπάρτη προς τον Βρουλιά. Οι Μανιάτες δικαίωσαν τη φήμη τους! Σκοπός του είναι να φτάσει στην Τρίπολη. Μα οι Μανιάτες αντιλήφθηκαν τις προθέσεις του και συντάχθηκαν στον

Βρουλιά. Εκεί δίνεται σκληρή μάχη. Στην αντάρα της μάχης, μέσα στους καπνούς που σκεπάζουν το πεδίο, βρίσκει την ευκαιρία η Λιουνίτσα και σκοτώνει τον φρουρό της. Φοράει τα ρούχα του, παίρνει τα άρματά του και πολεμώντας με το σπαθί στο χέρι σαν πέντε άντρες μαζί, περνάει στο στρατόπεδο των Μανιατών.

Δεν ήταν για το χαρέμι η Λιουνίτσα! Στη μάχη εκείνη σκοτώθηκε κι ένας της αδερφός από την Άρνα. Γύρισε στα μέρη της μαυροφορεμένη. Αφιέρωσε τη ζωή της στη μνήμη των δικών της, που έπεσαν όλοι. Έξι καντήλια άναβε καθημερινά! Πέθανε στα εξηνταοκτώ της χρόνια. Η Μανιάτισσα ηρωίδα που πολέμησε για την πατρίδα της και την ελευθερία της αδούλωτης Μάνης, λησμονήθηκε όπως τόσες και τόσες άλλες ηρωίδες του απελευθερωτικού αγώνα του 1824.

Πηγές: Ελληνική Δημοκρατία, τ. 37 του 1949, αποσπάσματα από το βιβλίο «Ηρωίδες της Λακωνίας» σε επιμέλεια Γ.Χ. Ρουμेलιώτη.

Σύμμικτα

Ο Οκτώβριος του 2013 μπήκε με κρύα. Στις 5 Οκτωβρίου έριξε την πρώτη πασπάλα χιόνι στον Ταΰγετο, η οποία έλιωσε αμέσως. Ακολούθησαν ζεστές μέρες με υψηλές για την εποχή θερμοκρασίες. Κάποιοι μάλιστα την 28^η Οκτωβρίου πήγαν για μπάνιο στην θάλασσα. Οι ζέστες συνεχίστηκαν και το πρώτο δεκαήμερο του Νοεμβρίου. Στις 11 Νοεμβρίου ο καιρός άλλαξε και σημειώθηκε έντονη βροχόπτωση. Στις 12 Νοεμβρίου η Ρασίνα κατέβασε. Στις 14 Νοεμβρίου πασπάλισε ο Ταΰγετος. Στις 22 Νοεμβρίου έριξε το πρώτο καλό χιόνι στο βουνό. Στις 2 και 3 Δεκεμβρίου έβρεξε πολύ. Τα ποτάμια και τα ρέματα κατέβασαν πολύ νερό με αποτέλεσμα να γίνουν καταστροφές σε δρόμους και χωράφια. Στον Ταΰγετο έριξε χιόνι και το κρύο ήταν τσουχτερό. Τις επόμενες μέρες έκανε αρκετό κρύο και έριξε και πάγο. Δεν έβρεξε όμως ούτε χιόνισε. Στο βουνό παραμονές Χριστουγέννων το χιόνι σχεδόν είχε λιώσει.

Νίκος Π. Σταρόγιαννης

Ο κύριος Σπύρος Γ. Μανιάτης, που διαμένει χρόνια στον Καναδά, έστειλε χρήματα για την πλακόστρωση όλου του χώρου γύρω από τον Άγιο Δημήτριο του Αρκασά. Το έργο έδωσε νέα όψη στον ναό και οι πιστοί που παραβρέθηκαν στην μνήμη του αγίου (26 Οκτωβρίου) χάρηκαν ιδιαίτερα.

Ευάγγελος Μ. Τσαπόγας

Την Τρίτη 24 Σεπτεμβρίου 2013 ξαναλειτούργησε μετά από πολλά χρόνια (περισσότερα από εκατό) ο Αη-Γιώργης του Παλιοχωριού. Ο Αη-Γιώργης βρίσκεται έξω από το χωριό, πεντακόσια περίπου μέτρα σε ευθεία γραμμή ανατολικά αυτού, πάνω σε ένα ύψωμα, το οποίο δεσπόζει στην περιοχή. Τη λειτουργία, την οποία τέλεσε ο παπα-Γιώργης ο Λάτσης, παρακολούθησαν τριανταπέντε περίπου άτομα, κυρίως, Παλιοχωρίτες. Μετά τη λειτουργία μοιράστηκε άρτος και καφές. Για την επόμενη χρονιά είπαν ότι θα βάλουν βραστό και κρασί, όπως γινόταν παλαιότερα την ημέρα της μνήμης του αγίου.

Η.Γ.Α.

Της αγοράς

Πατέρας και γιος από τα περίχωρα του Ξηροκαμπίου που μένουν στο Τορόντο (ο γιος, γύρω στα τριανταπέντε, έχει γεννηθεί στο Τορόντο) επισκέφτηκαν στα μέσα του Νοεμβρίου το χωριό. Ο γιος ποτέ δεν είχε επισκεφτεί το χωριό αυτήν την εποχή. Πάντα ερχόταν καλοκαίρι για διακοπές. Έβλεπε πλέον καινούρια για αυτόν πράγματα. Ο πατέρας του τού έδειξε και τα φρούτα της εποχής· ανάμεσα σε αυτά και τα κυδώνια. Του εξήγησε ότι γίνονται ψητά στον φούρνο και ωραίο γλυκό. Ο γιος θα έφευγε σε λίγες μέρες. Ο πατέρας του τού είπε να πάρει μαζί στη βαλίτσα για να πάει στην μητέρα του στο Τορόντο πέντε-έξι κυδώνια για να φτιάξει γλυκό. Τότε ο γιος τον στραβοκοίταξε και του είπε: Δεν παίρνω ούτε κυδώνια ούτε μτζήθρες!

Α.Θ.Κ.

Πριν από λίγα χρόνια επισκέφτηκε το Ξηροκάμπι μια παρέα από την Αθήνα. Στην παρέα αυτή ήταν και μια γυναίκα αρκετά όμορφη γύρω στα τριανταπέντε. Γρήγορα η παρέα αυτή έπιασε γνωριμία με τους δικούς μας. Ένα βράδυ σε μια ταβέρνα η κουβέντα έφτασε στο θέμα «οικογένεια». Τότε η τριανταπεντάχρονη γυναίκα είπε: Εγώ δεν κάνω παιδιά· και εννοούσε ότι λόγω των αντιλήψεών της δεν επιθυμούσε να κάνει οικογένεια, να έχει δεσμεύσεις και αποκτήσει υποχρεώσεις. Ένας Ξηροκαμπίτης, που δεν κατάλαβε τι εννοούσε η κοπέλα, τη ρώτησε: Γιατί, Στέρφα είσαι;

Κ.Μ.Κ.

Νεαρός αγρότης από τα περίχωρα του Ξηροκαμπίου καθάριζε ένα χωράφι του και ετοιμαζόταν να το φυτέψει. Τότε πέρασε από εκεί ένας μεσήλικας συγχωριανός και του είπε: Για να πιάσουν οι ελιές καλά, θέλει το χωράφι πρώτα βαθειά αραίωση!! Προφανώς εννοούσε άροση.

Η.Γ.Α.

Συνδρομές

Για τη συνέχιση της έκδοσης της Φάριδος: Καλλιόπη Ρουσάκου 10€, Μαίρη Τεκόση 10€, Πόπη Τεκόση 10€, Έλενα Παπαδάκου του Χρήστου 40€, Αντωνία Θεοφιλοπούλου 30€, Χαρίλαος Κυριακάκος 10€, Κωνσταντίνος Πλαγιάννης 15€ (εκ παραδρομής η συνδρομή του κ. Πλαγιάννη δεν καταγράφηκε στο προηγούμενο τεύχος), Παναγιώτης Στρατάκος 15€, Στράτης Συκιώτης 20€, Σταύρος Καλκάνης 40€, Σταυρούλα Δριμπέλα 15€, Καλλιόπη Δ. Ρουσάκου 10\$ Καναδά, Γεώργιος Αραχωβίτης 10€, Έλενα Παπαδάκου 20€, Παναγιώτης Δούκας 10€, Γεωργία Τάρταρη 10€, Σταύρος Σαραντάκος 10€, Παναγιώτης Καλότυχος 20€, Αλεξάνδρα Ορφανάκου 10€, Λίλιαν Αγγελάκου-Στελλάκου 20€, Τάσος Βολτής 10€, Βασιλική Σκουριώτη 20€, Γεώργιος Παπαδάκος 10€, Δημήτριος Κ. Χριστακάκος 20€, Κώστας Αντ. Καλογεράς 10€, Αικατερίνη Αντ. Καλογερά 10€, Μαρίνα Μπεκιάρη 50€, Τζίνα Προκοπίση 10€, Γεώργιος Ζαρουλέας 20€, Χριστίνα Λιαρομάτη 20€, Ευάγγελος Περλίγκας 20€, Έλενα Παπαδάκου 20€, Τασία Παραμυθιώτη 20€, Χαρίκλεια Καψάλη 10€, Πάτρα Γιαννοπούλου 35\$ Καναδά, Νίκος Π. Σταρόγιαννης 10€, Μαρία Γ. Δούσμανη 20€.

Παναγιώτας Λαμπριανάκου – Βορβή
Στον Παναγιώτη κυνηγό (II)

*Αύγουστο μήνα πρόσμενες ν' αρχίσει το κυνήγι,
ετοιμάζεις τα όπλα σου στη φύση να ξεφύγεις.*

*Μα φέτος δεν 'τοιμάστηκες για τούτο το γιορτάσι,
τους ουρανούς λαχτάρησε η ψυχούλα σου να φτάσει.*

*Πέσαν οι πρώτες ντουφεκιές, φωτιά τα όπλα πήραν
κι απόρησαν τα σύδεντρα που φέτος δεν σε είδαν.*

*Ένα πουλάκι πέρασε, τους είπε τα μαντάτα,
ο Παναγιώτης διάβηκε του ουρανού τη στράτα.*

*Τα δέντρα ανταριαστήκανε, γείρανε τα κλαδιά τους,
τρεμόπαιζαν οι φυλλωσιές, στέναξε η καρδιά τους.*

*Ο Παναγιώτης έφυγε, ο Παναγιώτης πάει,
ανέβηκε στους ουρανούς και δεν ξαναγυρνάει.*

*Το παίρνει ο αγέρας και το πάει ψηλά στον Κιθαιρώνα,
ο Παναγιώτης δεν θα 'ρθει ετούτο το χειμώνα.*

*Το λεν' τα δέντρα στα βουνά, στις Βοιωτίας τους κάμπους
κι Άγιοι στα ζωκλήσια τους την προσευχή τους κάνουν.*

*Στην πόρτα τους καθόσouvα πάντα να ξαποστάσεις,
τον Κύριο παρακαλούν στο Θρόνο Του να φτάσεις.*

*Το μουρμουρίζουν τα νερά του Ασωπού, του Μόρνου,
το διαλαλούνε τα πουλιά στα πέρατα του κόσμου.*

*Ο Παναγιώτης έφυγε στα ουράνια να μείνει
Άγγελος με χρυσά φτερά, αιώνια η μνήμη.*

Σεπτέμβρης 2011

Ντίνας Κρητικού – Στρατηγέα
Στη μνήμη του Σπύρου Ν. Μανωλάκου

Σπύρο μου, όλοι σε θρηνούν μες στο μικρό χωριό μας,
που έφυγες και άφησες μνήμη μες στο μυαλό μας

Έμεινε η Όλγα μοναχή τώρα με τη μαμά της,
είναι μεγάλος ο καημός που 'φυγες από κοντά της.

Και οι αδελφές σου σε θρηνούν κι οι τέσσερις στα ξένα,
ο Σπύρος τους τούς έφυγε, δεν έχουνε κανένα.

Ήσουν ο μόνος αδελφός στην οικογένειά τους
γι' αυτό πολύ σε κλάψανε που 'φυγες μακριά τους.

Τα Κατσουλαίικα θρηνούν και γύρω τα χωριά,
που χάθηκε ο Σπύρος και δεν υπάρχει πια.

Να δώσεις χαιρετίσματα σ' όλους τους χωριανούς,
στη μάνα, τον πατέρα σου και σ' όλους τους γνωστούς.

Έφυγε ο Σπύρος, έφυγε μακριά από το χωριό μας,
κανείς δεν το περίμενε χάσαμε το μυαλό μας.

Σπύρο μου, ήσουνα μικρός, είχες καιρό ακόμα
και το λεβέντικο κορμί να το 'βαζες στο χώμα.

Θυμάμαι που ερχόσουν στο σπίτι κάθε μέρα,
περνούσες με τα πρόβατα, έλεγες «καλημέρα»

Μαζί εμεγαλώσαμε στην ίδια γειτονιά,
ο Τάκης και ο Τζίμης μου και όλα τα παιδιά.

Αλλά μετά εφύγαμε όλα για τον Καναδά
και το χωριό μας άδειασε, μείναμε λίγοι πια.

Δουλέψαμε πολύ σκληρά όλα αυτά τα χρόνια,
χωρίς πολλή ξεκούραση, χωρίς καμιά συμπόνια.

Κι αν τους γονείς μου έβλεπες και είναι εκεί κοντά,
δώσε τους χαιρετίσματα και είμαστε καλά.

Το χώμα που σε σκέπασε στην Άγια Σωτηρίτσα
γνωστοί και ξένοι να περνούν ν' ανάβουν λαμπαδίτσα.

Το χώμα να 'ναι ελαφρύ, ποτέ μη σε βαραίνει
και την ψυχή σου πάντοτε να την κρατούν αγγέλοι.

Αφιερωμένο στον αιώνηστο
ξάδελφό μου Σπύρο Μανωλάκο

Ντίνα Στρατηγέα
γ. Χρήστου Κρητικού
Κατσουλαίικα Ξηροκαμπίου
μόνιμη κάτοικος Florida U.S.A.

Πένθη

Πέτρος Σ. Κωστάκος (1976-2013)

Γράμμα σε έναν φίλο

Όταν σε πρωτογνώρισα, μετρούσες τα παιδιά που πήγαιναν σχολείο. Εγώ ήμουν ο αριθμός 67. Θυμάσαι;

Ξέρεις, ενημέρωσα τις φίλες μας Κατερίνα και Αγλαΐα. Έκλαψαν με λυγμούς. Ο δικός μας ο Πέτρος; Αδύνατον! Μεγαλώσαμε παρέα, μαζί στο παιχνίδι, στις εξερευνήσεις στο βουνό, στο ποτάμι, μαζί στις ζαβολιές στις γειτονιές, στο αυτοσχέδιο σπίτι με όλη την παρέα. Θυμάσαι;

Μαζί κλάψαμε για τους πρώτους εφηβικούς μας έρωτές μας, μαζί αγκαλιάσαμε τον πλάτανο της δεξαμενής για να πάρουμε δύναμη, μαζί μαδήσαμε μαργαρίτες.

Σε είδα να μεγαλώνεις, να πιάνεις την πρώτη σου δουλειά, να παλεύεις για το μεροκάματο, να στέκεσαι στα πόδια σου. Σε είδα να παντρεύεσαι. Ήσουν όμορφος και έλαμπες από ευτυχία. Ήρθες, θυμάμαι, στο τραπέζι και με αγκάλιασες με πολλή τρυφερότητα και καλοσύνη. Ανταπέδωσα...

Για τελευταία φορά σε είδαμε το Σάββατο που μας πέρασε, που είχες έρθει να δεις τον αγώνα του Απόλλωνα, όπως πάντα, ως παλιός παίχτης που ήσουν και ως θεατής πλέον, κοιτάζοντας τον αδερφό σου τον Γιώργο να παίζει. Είχες έρθει με την κορούλα σου, την γυναίκα σου και τον πατέρα σου, τον Σπύρο.

Η επόμενη συνάντησή μας ορίστηκε για το επόμενο Σάββατο στο γήπεδο για να στηρίξουμε την ομάδα. Όμως η συνάντησή μας έγινε μερικές μέρες νωρίτερα, την Τετάρτη 11 Δεκεμβρίου 2013, στον Πλάτανο Γυθείου για την κηδεία σου, καλέ μου φίλε. Ήμασταν όλοι εκεί. Τα παιδιά από την ομάδα. Ο Σταύρος, ο Γιώργος, ο Γιώργος, ο Παναγιώτης, ο Κώστας, ο Γιάννης οι συμμαθητές σου, ο παπα-Γιώργης, ο κόσμος από το Ξηροκάμπι. Για εμάς δεν ήσουν μόνο φίλος, ήσουν και συγχωριανός. Για εμάς ήσουν Ξηροκαμπίτης. Τόσος κόσμος, τόσα δάκρυα. Πού ήταν κρυμμένα όλα αυτά τα δάκρυα που χύθηκαν για σένα;

Ήταν, λένε, ατύχημα.... Πίστευες στους ανθρώπους και ήσουν πρόθυμος για αυτούς. Η τελευταία σου προθυμία σε έκανε να ταξιδέψεις για άλλους κόσμους. Ένα αναπάντητο γιατί στα χείλια όλων. Η απάντηση ήρθε από τα χείλη του ιερέα στον επικήδειο λόγο του. «Ο Πέτρος πήγε εκεί που ανήκει».

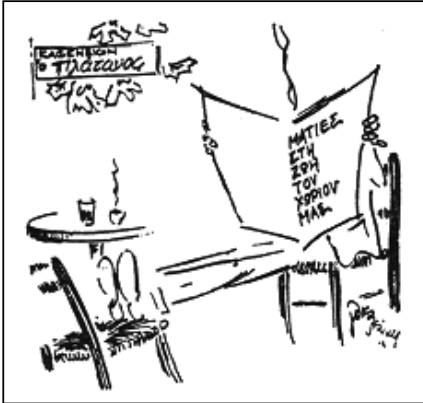
Αυτό το Σάββατο ο αγώνας θα αφιερωθεί στην μνήμη σου. Θα κρατήσουν ενός λεπτού σιγή. Και οι παίκτες θα φορούν μαύρο περιβραχιόνιο. Το σκορ δεν θα έχει καμία σημασία για εμάς. Ο αδερφός σου θα παίζει για σένα και για το καλό της ομάδας. Κανόνισε, φίλε, να είσαι από μια μεριά να μας δεις. Και ξέρεις ε; Θα έχουμε και τσιπουράκι!

Ο Πέτρος Κωστάκος έπαιξε με την φανέλα του Απόλλωνα επί δέκα χρόνια. Είχε ζήλο, ήθος και ήταν πολύ καλός μπαλαδόρος.

Καλό σου ταξίδι, καλέ μας φίλε. Ο θεός να δίνει κουράγιο και δύναμη στους γονείς σου, τα αδέρφια σου, την σύζυγό σου Μαρία, την κόρη σου, τα ανίψια σου. Κλείνοντας αυτό το γράμμα, θα ήθελα να σου πω πως είμαι υπερήφανη που υπήρξες φίλος μου. Δεν θα ξεχάσω ποτέ το γλυκό σου χαμόγελο, τα καθαρά σου μάτια, την τρυφερή σου καρδιά.

Ξηροκάμπι, 12 Δεκεμβρίου 2013

Η φίλη σου, Βιβή Ξ. Κωτσιοτοπούλου

Τα νέα μας

Ξηροκάμπι

Γέννηση: Το ζεύγος Κυριάκου Πατριανάκου του Κωνσταντίνου και Φωτεινής Οπασίνη του Παύλου απέκτησε κορίτσι (Τορόντο).

Γάμοι: Η Γεωργία Πατριανάκου του Κωνσταντίνου παντρεύτηκε τον David Lawrie του Richard (Τορόντο). Η Joan Quantanilla παντρεύτηκε τον Πέτρο Πατριανάκο του Κωνσταντίνου (Τορόντο).

Η Νίκη Κακολιά του Παναγιώτη παντρεύτηκε τον Γεώργιο Καρκαμπάση του Νικολάου.

Θάνατοι: Απεβίωσαν οι: Ηλίας Καρκαμπάσης του Γεωργίου ετών 86 (Τορόντο), Βασίλειος Βουράκης του Νικολάου ετών 83, Μενέλαος Αλειφέρης του Παναγιώτη ετών 91, Σπυρίδων Μανωλάκος του Νικολάου ετών 64, Αρετή Βατικιώτη χήρα Σωτηρίου ετών 98, Ελένη Κομνηνού σύζυγος Βασιλείου ετών 63, Ευάγγελος Παπαδάκος του Σωτηρίου ετών 64.

Παλιοπαναγιά

Γέννηση: Το ζεύγος Παναγιώτη Καρκαμπάση του Γεωργίου και Αγγελικής

Λαμπαδαρίου του Θεοδοσίου απέκτησε αγόρι.

Γάμοι: Η Παναγιώτα Ξαρχουλάκου του Ιωάννη παντρεύτηκε τον Παρασκευά Ναστάκο του Πέτρου.

Θάνατοι: Απεβίωσαν οι: Μαρία Χαντζάκου του Κωνσταντίνου ετών 74, Χρήστος Κοντάκος του Ιωάννη ετών 75, Γεώργιος Καλογεράς του Γεωργίου ετών 68, Ελένη Δογαντζή χήρα Χαραλάμπους ετών 80.

Ανώγεια

Γάμοι: Η Ευθυμία Σταθάκου του Ηλία παντρεύτηκε τον Δημήτριο Μπουκουβάλα του Ευαγγέλου. Η Κωνσταντίνα Παναγάκου του Δημητρίου παντρεύτηκε τον Παναγιώτη Καραχάλιο του Αποστόλου.

Θάνατοι: Απεβίωσαν οι: Μαγδαληνή Μενούτη χήρα Σταύρου ετών 91, Μαρία Λαμπράκου χήρα Δημητρίου ετών 86, Μαρίκα Παναγάκου του Δημητρίου ετών 82.

Λευκόχομα

Θάνατος: Απεβίωσε ο Παναγιώτης Τσαγγάρης του Στυλιανού ετών 89.

Ποταμιά

Γάμος: Η Νικόλ-Αλεξάνδρα του Πέτρου παντρεύτηκε τον Εμμανουήλ Γαληνάκη του Ευθυμίου.

Θάνατος: Απεβίωσε ο Ηλίας Τσουρούνης του Νικολάου ετών 65.

Καμίνια

Γέννηση: Το ζεύγος Παναγιώτη Αποστολάκου του Δημητρίου και Παρασκευής Παρθύμου του Μιχαήλ απέκτησε κορίτσι.

Θάνατος: Απεβίωσε η Δήμητρα Πολίτη χήρα Ηλία ετών 87 ετών.

Λιαντίνα

Θάνατος: Απεβίωσε ο Ιωάννης Νικολακάκος του Επαμεινώνδα ετών 84.

Γοράνοι

Γάμος: Η Ζωή Λαμπρινού του Γεωργίου παντρεύτηκε τον Παναγιώτη Παπακαλό του Ηλία.

Θάνατοι: Απεβίωσαν οι: Ελένη Δάνου χήρα Ευστρατίου ετών 81, Μαρία Στρατάκου του Επαμεινώνδα ετών 84, Γεωργία Ρηγάκου-Κολλάρου χήρα Κωνσταντίνου ετών 97, Σοφία Βουραζέλη χήρα Δημητρίου ετών 86.

Άρνα

Θάνατοι: Απεβίωσαν οι: Ασπασία Γάββαρη χήρα Νικολάου ετών 100, Γεώργιος Τροχάτος του Αναστασίου ετών 87, Θάλεια Καραχάλιου του Τρύφωνα ετών 82, Δημήτριος Γιατράκος του Ανδρέα ετών 98, Περικλής Βαφάκος του Σταύρου ετών 83, Σταυρούλα Γάββαρη του Προκοπίου ετών 74.

Κουρτσούνα

Θάνατος: Απεβίωσε η Άννα Αλικάκου του Γεωργίου ετών 84.

